

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM

**za drugi razred devetogodišnje
osnovne škole**

Sadržaj

Okvirni nastavni plan za drugi razred devetogodišnje osnovne škole

Programi obaveznih nastavnih predmeta

Bosanski, Hrvatski, Srpski jezik i književnost

Matematika

Moja okolina

Muzička kultura

Likovna kultura

Tjelesni i zdravstveni odgoj

.....

* Ovaj dokument bit će sastavni dio predloženog modela cjelovitog okvirnog nastavnog plana i programa za prvi, drugi i treći razred devetogodišnje osnovne škole („prvu trijadu“)

Prijedlog modela

OKVIRNI NASTAVNI PLAN ZA DRUGI RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

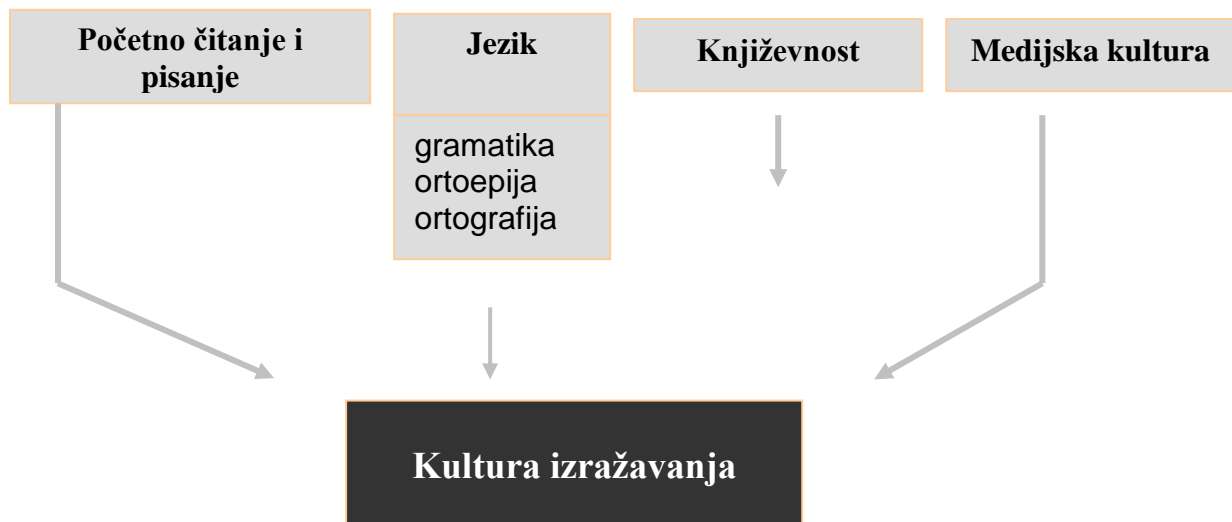
REDNI BROJ	OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI	SEDMIČNI BROJ NASTAVNIH ČASOVA	GODIŠNJI BROJ NASTAVNIH ČASOVA
1.	Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost	4	140
2.	Matematika	3	105
3.	Moja okolina	3	105
4.	Muzička /Glazbena kultura	2	70
5.	Likovna kultura	2	70
6.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	70
	UKUPNO:	16	560
	Izborni, fakultativni predmeti		
	UKUPNO OPTEREĆENJE UČENIKA :		

**BOSANSKI, SRPSKI, HRVATSKI
JEZIK I KNJIŽEVNOST**

BOSANSKI, SRPSKI, HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

140 nastavnih časova

Nastavni predmet Hrvatski, Bosanski, Srpski jezik i književnost u drugom razredu devetogodišnje osnovne škole sadrži sljedeća područja:

I. PODRUČJE: POČETNO ČITANJE I PISANJE

ODGOJNO – OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI

SPOZNAJNO PODRUČJE		AFEKTIVNO PODRUČJE		PSIHOMOTORIČKO PODRUČJE
ZNANJA	VJEŠTINE I SPOSOBNOSTI	STAVOVI, VRIJEDNOSTI	INTERESI	
<ul style="list-style-type: none"> - zna prepoznati glas /inicijalna, medijalna, finalna pozicija/ -zna šta je glas, a šta slovo - može pronaći slovo na početku u sredini, na kraju riječi -razlikuje riječi od rečenica - zna da bilo koji izbor i redosljed riječi ne predstavlja rečenicu - zna uspostaviti logički slijed u nonsensnom iskazu - prepoznaje humor u govoru, razgovoru, tekstu - čita pravilno i razumije pročitano - unosi elemente izražajnosti u čitanje -zna pisana slova, piše ih pravilno 	<ul style="list-style-type: none"> - čita riječi i rečenice napisane latiničnim pismom - razumije pročitano - može kazati šta je najvažnije u pročitanoj sadržaju - uočava uzrok i posljedicu u ponašanju likova -zapaža pojedinosti u neposrednom okruženju, na slici - brzo i adekvatno reaguje na novo i nepoznato 	<ul style="list-style-type: none"> - knjiga je vrijednost i bogatstvo - knjiga je vrijedna poštovanja - čitanje i znanje su važni - ono što znamo to i volimo - važno je da usvajamo vrijednosti koje obezbjeđuju opću dobrobit - važno je da naučimo dobro čitati-pa ćemo voljeti knjigu i cijeniti znanje - ko mnogo čita - mnogo i zna - samo oni koji znaju mogu uticati na razvoj zajednice - ljudi od znanja i poštenja su bogatstvo svakog društva 	<ul style="list-style-type: none"> - prema saznanju - prema lijepom kazivanju - prema knjizi - prema pisanju - životu i radostima života, iskustvenim sadržajima - čitamo knjige ali ne učimo samo iz knjiga - prema stvaralaštvu i stvaralačkom izražavanju - prema zajednici, njenoj dobrobiti, potreba da sebe i zajednicu predstavlja u najboljem svjetlu - zainteresiranost za dobrobit svakog čovjeka 	<ul style="list-style-type: none"> - pravilno i spretno rukovanje priborom za pisanje - orijentacija u prostoru i pisanje pisanih slova velikih i malih u ograničenom prostoru - pravilno oblikovanje grafičke strukture slova linijama normalne debljine - koordinacija pokreta očiju i pokreta šake - izražavanje ideja, osjećanja i raspoloženja mimikom i govorom tijela

Početo čitanje

Usavršavanje tehnike čitanja :

- a) pravilnosti čitanja
- b) čitanje brzinom koja odgovara brzini govora (uvažavati individualne osobnosti učenika) (vježbe vizuelne i akustičke identifikacije glasova-slova, riječi, zvukova i usavršavanje preciznosti u diferencijaciji i imenovanju sadržaja koje su vidjeli i čuli)
- c) čitanje prirodnom jačinom glasa, vježbe disanja, razvijanje osjećaja za tempo i samostalnosti u čitanju
- d) čitanje naglas i čitanje u sebi, individualno i horsko/zborna čitanje

Mogućnost analize
i reprodukcije

Razumijevanje pročitano sadržaja

- Rješavanje jednostavnijih zadataka radi provjere razumijevanja pročitano
- Vježbe reproduktivnog tipa (odgovori na detaljna i uopćena pitanja)
- Vježbe koje podrazumijevaju rješavanje problemske situacije
- Stvaralačka reprodukcija (dodavanje, izostavljanje pojedinosti)
- Vježbe koje zahtijevaju uočavanje uzroka i posljedice
- Razumijevanje poruke teksta posredstvom analize ponašanja likova
- Razumijevanje poslovice, mudre izreke
- Čitanje dramskog teksta, čitanje po ulogama, identifikacija s likom i preuzimanje uloge lika
- Ilustriranje priče

Početo pisanje

- Predvježbe za pisanje pisanih slova
- Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma
- Pisanje pojedinačnih slova
- Povezivanje slova u strukture riječi
- Pisanje po uzoru
- Rečenice napisane štampanim slovima prepisujemo pisanim slovima
- Rečenice napisane pisanim slovima prepisujemo pisanim slovima
- Prepisivanje niza rečenica teksta
- Pisanje riječi i rečenica uz ilustrirani sadržaj
- Pisanje rečenica uz ilustracije
- Vježbe dopunjavanja rečenica
- Slušam-pamtim-pišem
- Jezične igre: igre rasutim slovima, riječi s poremećenim slijedom slogova
- Leksički nizovi riječi (odaberi riječi koje voliš, protumači zašto si odabrao tu riječ, stvaraj rečenicu)
- Igre zajedničkog sastavljanja rečenica
- Vježbe pisanja primjenom diktata s komentarom i stvaralačkih diktata
- Vježbe usmjerene na estetsku stranu rukopisa
- Usavršavanje tehnike i logike čitanja, usavršavanje tehnike pisanja
- Uvođenje elemenata izražajnosti u čitanje
- Vježbe usavršavanja estetske strane rukopisa

II PODRUČJE :

J E Z I K

ODGOJNO – OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI

SPOZNAJNO PODRUČJE

AFEKTIVNO PODRUČJE

PSIHOMOTORIČKO PODRUČJE

ZNANJA

VJEŠTINE I SPOSOBNOSTI

STAVOVI, VRIJEDNOSTI

INTERESI

- glasovi i slova;
- riječi i značenje riječi;
/glasovi-slova su u riječima/
- rečenice su sastavljene od riječi;
- šta izražavamo rečenicama?
- misli
- osjećanja
- kako to činimo?
- izgovara pravilno glasove i riječi
- osjeća razliku između svakodneвно upotrebljavanih riječi i biranih riječi i izraza
- veliko slovo na početku rečenice;
- pisanje vlastitih imena: kako pišemo imena ljudi i gradova i sela;
- pisanje naziva praznika, blagdana;
- znaci interpunkcije **dvotačka**, **zarez u nabranju** i tačka na kraju rečenice;
- Zna napisati pisana slova latinice pravilno ih povezuje u riječi ma bez obzira na poziciju u strukturi

- pisanje ispravnih rečenica (u formalno gramatičkom smislu);
- uspostavljanje logičkog i gramatički ispravnog slijeda u nonsensnim iskazima;
- pravilna artikulacija svih glasova;
- sposobnost izražavanja kratkim, jasnim, smislenim rečenicama;
- razlikuje rečenicu kao jedinstvenu misaonu cjelinu u pisanoj formi;
- upotreba velikog slova na početku rečenice i u pisanju vlastitih imena ljudi i u pisanju imena gradova i sel;a
- interpunkcijski znaci: **dvotačka**, zarez u nabranju i tačka na kraju rečenice.

- jezik kojim govorim kod kuće i u školi ima svoju ljepotu;
- treba poznavati svoj maternji jezik;
- važno je znati pravilno govoriti;
- važno je vježbati pravilnu upotrebu riječi;
- jezik kojim govorim je jezik moga zavičaja;
- pravilan govor je važan za međusobno razumijevanje i komunikaciju;
- kultura govora je dio opće kulture;
- važno je da biramo riječi u skladu sa situacijom;
- osjećaj za tačnost urednost;
- važni su svi segmenti napisanog sadržaja pravilnost tačnost estetska strana.

- iInteres prema elementarnim znanjima o maternjem jeziku i njegovim normama;
- prema jeziku zavičaja i prema standardnom književnom jeziku;
- potreba i interes da govori pravilno u svim situacijama i razvijanje potrebe da sluša, čuje i osjeti ljepotu riječi u maternjem jeziku;
- govor prilagođavamo sagovorniku i situacionom kontekstu;
- interes i želja prema postignuću u skladu s mogućnostima
- ostvariti postignuće u skladu s programskim zahtjevima.

- važan je formalno pojavni izgled pisanog rada, usklađenost misli, aktivnosti pisanja i sadržaj;
- svako je slovo važno za značenje riječi;
- rrazlikovanje glasova, šumova i tonova;
- pravilno disanje i izgovor;
- analiza i sinteza izgovorenog;
- usavršavanje tehnike pisanja i dalji rad na estetskoj strani rukopisa;
- pravilna percepcija i recepcija napisanog.

Gramatika

Pravogovor

Pravopis

JEZIK: PROGRAMSKI SADRŽAJI

U ovom su području sljedeće cjeline:

Rječnik
Gramatika / slovnica
Pravogovor (ortoepija)
Pravopis (ortografija)

U ovim se cjelinama nalaze sljedeći sadržaji :

Rečenica-riječ-slog;
Pisana slova latiničnog pisma
- pravilno pisanje pojedinačnih slova
-povezivanje slova u strukturu riječi
-razumijevanje napisanog;
Upotreba **dvotačke** i zareza u nabranjanju;
Veliko početno slovo na početku i tačka na kraju rečenice;
Veliko početno slovo u pisanju vlastitih imena ljudi;
Veliko slovo u pisanju imena gradova i sela;
Pisanje naziva praznika;
Skupovi je/ije u učestalim riječima;
Glasovi-slova č, ć dž, đ, h u izgovorenim, napisanim riječima.

III PODRUČJE: ČITANJE I INTERPRETIRANJE KNJIŽEVNOG TEKSTA

ODGOJNO – OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI

SPOZNAJNO PODRUČJE		AFEKTIVNO PODRUČJE		PSIHOMOTORIČKO PODRUČJE
ZNANJA	VJEŠTINE I SPOSOBNOSTI	STAVOVI, VRIJEDNOSTI	INTERESI	
<ul style="list-style-type: none"> - pravilno čita riječi rečenice kraći tekst - unosi elemente izražajnosti u čitanje iskaza, naglašava neke riječi, pravi pauze tamo gdje je potrebno - razlikuje priču, pjesmu, igrokaz - zna šta je basna - zna o čemu se u tekstu govori - zapaža i razumije osnovne misli teksta bilo da su piščev stav ili stav lica - zna kazati nekoliko rečenica o priči - zna šta je u priči na početku, kako se priča razvijala i šta je na kraju - uočava likove u priči - razlikuje govor lica i piščev govor 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje dijela i cjeline priče - sposobnost uočavanja pojedinosti u tekstu i imenovanja tih pojedinosti - otkrivanje značenja teksta - uočavanje mnogoznačnosti pjesničkog jezika - otkrivanje novih aspekata smisla teksta - sposobnost doživljavanja ljepote i dinamičnosti teksta - izražavanje doživljaja riječima - samostalna komunikacija s knjigom - uočavanje ljepote pjesničkog jezika impresija i izraz - razumijevanje značenje i pouke basne - počinje razlikovati dobro i loše u sadržajima medijske kulture 	<ul style="list-style-type: none"> - doživljavanje radosti u samostalnom druženju s tekстом - stvaralaštvo kao ishod druženja s tekстом - vrijedno je sve ono što ima ličnu dimenziju - mislim, osjećam, stvaram - slobodna ,lična komunikacija je kvalitetna komunikacija - izražavanje doživljaja na svoj originalan način: riječju pokretom muzikom zvukom tišinom - čitam da bih bolje pisao, pišem da bih čitao bolje i izražajnije - znanje je u funkciji kvalitetnijeg i punijeg života, života sa smislom 	<ul style="list-style-type: none"> - ispoljava interes prema lijepom kazivanju - voli priče, pjesme igrokaze - prema potrebi razumijevanju drugog - prema traganju i otkriću - interesa prema sadržajima književnosti i medijske kulture - potreba da sazna više o životu, o sebi,okolini u kojoj živi i da sudjeluje u aktivnostima koje će poboljšati kvalitet života (da prepozna ljepotu u umjetničkom djelu, u cvijetu, u žuboru vode, ljudskom ponašanju, te da taj senzibilitet ispoljava u svakodnevnom životu i stvaralaštvu - zanimanje za različitost u stavu, ponašanju uvjerenju - biti tolerantan radi usmjerenosti prema zajedničkim civilizacijskim ciljevima 	<ul style="list-style-type: none"> - pjesnička slika zvuk, pokret verbalni izraz - vidjeti,čuti dodirnuti osjetiti zamisliti izrazi riječima - prostor - zvuk - pokret - boja - igra - riječ (kombinacija radi punoće doživljaja) - uŽivljavanje u situaciju, preuzimanje uloge lika, igranje uloga, izražavanje glumom - predstavljanje situacija i osjećanja neverbalnim znacima (pantomima) - poticanje dramske darovitosti

Čitanje i interpretacija književnog teksta / Programski sadržaji /

Razumijevanje i doživljavanje proznog književnog teksta

- o čemu, ili o kome se govori u tekstu
- slijed događaja
- glavni događaj
- određivanje glavnog, najzbudljivijeg, najljepšeg dijela priče (zapažanje, dojmovi)
- osobine likova (prepoznavanje i zauzimanje stava prema liku)

Pjesma: Uočavanje i doživljavanje osnovnog raspoloženja u pjesmi

Dramski tekst (igrokaz): pozorište-kazalište, gledalište, publika-gledatelji, pozornica, glumci

Medijska kultura

Crtani i lutkarski film

Televizijske emisije

Školska biblioteka

Književnoteorijski pojmovi :

(Orijentacione naznake obima i dubine)

Priča – pjesma (prepoznavanje u toku rada i interpretacije na nastavnim satima)

U pričama čitamo o događajima i doživljajima, o životinjama, pisci maštaju i pišu priče. Priču možemo prepričati. Možemo ilustrirati pročitano. Iz priče učimo o životu). U priči najčešće nema natprirodnih bića i čudesnih događanja .

Priča ima sadržaj.

Priča je ispričana određenim redom: ima početak, glavni dio i kraj.

Lik u priči i basni

Postoje glavni i sporedni likovi; O glavnom se liku najviše govori; Priča u nama izaziva **osjećanja**.

Čitajući priču mi doživljavamo radost tugu, bude nam lijepo, ugodno ili neugodno.

Doživljaj možemo izraziti riječima, pokretom, crtežom, slikom, zvukom.

Bajka je priča o čudesnim, nestvarnim događajima i likovima. Razlikovati bajku od basne.

Basna je kratka priča u kojoj su glavni likovi životinje, a ponekad i biljke i predmeti. Basna ima sadržaj i pouku.

Pjesma : Pjesmu čitamo, učimo napamet recitujemo. I pjesma u nama izaziva različita osjećanja .

Pjesmu ne prepričavamo.

Igrokaz : U igrokazu likovi razgovaraju na pozornici. Glumci predstavljaju likove **igrom** na pozornici prikazuju tekst. Prava pozornica postoji u pozorištu.

Gledalište, pozornica, publika-gledatelji (objašnjenja u kontekstu dramske radnje i realizacije dramskog teksta)

Medijska kultura (primarno u funkciji odgojnog djelovanja i edukacije za selektivan pristup sadržajima)

Crtani i lutkarski film (crtež ili lutka u funkciji pričanja priče; oživljavanje neživog)

Televizijske emisije

- poređenje izražajnih mogućnosti: film ima pokretnu sliku, riječ, zvuk, muziku
- televizija je moćna jer može pratiti i prenositi dešavanja u momentu kada se zbivaju, može emitovati različite vrste programa.

Školska biblioteka ima nezamjenjivo bogatstvo knjiga, u njima je znanje i odgovori na ono što ne znamo.

Književni tekstovi

Ahmet Hromadžić:

Enisa Osmančević-Čurić:

Ivica Vanja Rorić:

Bisera Alikadić:

Velimir Milošević:

Šimo Ešić:

Narodna priča:

Grigor Vitez:

Branko Ćopić:

Jadranka Čunčić:

Narodna basna:

Kasim Deraković:

Stanislav Femenić:

Mirsad Bećirbašić:

Bajke

Medeni

Za sretan put po dukat žut

Bubamara

Štipaljke

Nebeska crtanka

Zašto volim svoju baku

Vrana i vrč s vodom

Zalazak sunca

Lijin oglas

Strašan pas

Lisica i roda

Teče rijeka

Suza

Naušnice od trešanja

(po izboru)

Tekstovi za zajedničko čitanje, analizu i kao poticaj literarnom i drugim vidovima stvaralaštva, a u funkciji pripreme za samostalno čitanje:

Branko Ćopić:

Sunčana Škrinjarić:

Zehra Hubijar:

Ježeva kućica

Dućan kod svrake

Medin rođendan

.....

IV PODRUČJE : KULTURA IZRAŽAVANJA

ODGOJNO – OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI

SPOZNAJNO PODRUČJE		AFEKTIVNO PODRUČJE		PSIHOMOTORIČKO PODRUČJE
ZNANJA	VJEŠTINE I SPOSOBNOSTI	STAVOVI, VRIJEDNOSTI	INTERESI	
<ul style="list-style-type: none"> - priča može biti predstavljeni nizom slika ili jednom slikom - sadržaj predstavljen nizom slika ili jednom slikom možemo ispričati riječima - priča ima smislen sadržaj koji je rezultat verbalizacije sadržaja slika - uočava da priča ima početak glavni dio i kraj priče - priču čitamo i prepričavamo (po detaljnim pitanjima) - zna odabrati gledište koje je u skladu s njegovim stavom - služi se uspješno govorom u objašnjenju situacije, predmeta, radnje, pojave 	<ul style="list-style-type: none"> - uočava da su rečenice međusobno povezuje smislom - uspostavlja logičku vezu u pričanju (početak, glavni dio,kraj) - koristi u reprodukciji riječi koje nisu u tekstu pokazuje originalnost u izboru riječi - sposobnost zamišljanja i «viđenja» pjesničkih slika - sposobnost izražavanja pravilnim, jasnim i skladnim rečenicama - pretvaranje viđenog i doživljenog u riječi - uočavanje uzroka i posljedice - moći će pravilno lijepo i precizno izraziti misli - zapaziti - odabrati bitno - utvrditi slijed - izraziti - može ispričati priču kao običan slijed događaja 	<ul style="list-style-type: none"> - spontano izražavanje, a ne izražavanje po diktatu - čitanje obogaćuje rječnik, maštu i pomaže u boljem izražavanju misli osjećanja - spontanost samostalnost i sloboda u izražavanju kao kvalitet ličnog pristupa i kao pretpostavka literarnom stvaralaštvu - govorim kako osjećam - moj rad je vrijedan jer je samo moj, i zato je poseban - znam šta bi moglo izgledati bolje i ja to mogu poboljšati 	<ul style="list-style-type: none"> - interes i potreba za izražavanje govorom - razvoj čitalačkih interesa i čitalačke kulture - prema senzibilitetu kazivanja i imaginaciji kao poticaju stvaralačkim vidovima izražavanja - prema prvim pokušajima literarnog izražavanja i stvaranja rečenicom stihom bojom 	<ul style="list-style-type: none"> - igra, aktivnost i govorni izraz - prenošenje igre sa senzorno-motornog na verbalni,odnosno imaginativni plan - podvrgavanje govora zahtjevima igre, nonsensnim transformacijama-literarno stvaralašvo - opisujem na osnovu dodira - opisivanje na osnovu zvučnih efekata - govor igrom i kroz igru - prikazivanje stanja i situacija pokretom - snalaženje u verbalnim igrama - adekvatna i brza reakcija na pitalicu, zagonetku - zamisliti - vidjeti - čuti - osjetiti - izraziti

Programski sadržaji

Vježbe usmenoga izražavanja

Vježbe pismenoga izražavanja

Naracija

Situacioni i telefonski razgovor

Pričanje

Pričanje događaja predstavljenog nizom slika

Pričanje događaja predstavljenog nizom (odgovori na pitanja koja se odnose na sadržaj niza slika)

Pričanje sa stanovišta ličnog sudjelovanja (Ja sam u priči)

Dopunjavanje rečenica uzetih iz priče

Prepričavanje

Prepričavanje teksta na osnovu **detaljnih pitanja**

Odgovori na pitanja

Deskripcija

Opisivanje poznatih sadržaja

Opis predmeta (doživljavanje svim osjetilima i izražavanje doživljaja riječima); Opisivanje kao vježba izoštravanja percepcije i izbora adekvatne riječi kao oznake)

Pisanje rečenica o dragom predmetu (Koji je to predmet? Kako izgleda? (boja, veličina, od čega je izrađen)

Mješoviti oblici

Čestitka

Kako čestitati praznik ?

Kako čestitati rođendan, praznik ? (igranje uloga ,ponašanje, učtivost u obraćanju, uvažavanje različitosti, poštivanje drugog)

Razglednica i pismo

Pisanje čestitke

Pravimo i pišemo čestitku

Pisanje razglednice i pisma

Znamo pisana slova –pišemo prvo malo pismo

Tematika: Neposredno i posredno dati sadržaji (događaji i doživljaji, književnost, sadržaji mašte).

Očekivani rezultati (ishodi učenja)

Učenik će posjedovati kvalitete određene odgojno-obrazovnim ciljevima za svako pojedino područje. Realizacija programskih sadržaja **nastavnog predmeta u cjelini** treba rezultirati sljedećim ishodima :

- Učenik će poznavati prvo pismo latinicu, čitaće pravilno tekstove koji su njemu primjereni i brzinom koja odgovara običnom svakodnevnom usmenom govoru;
- Učenik će razumjeti sadržaj pročitanog: moći će ispričati sadržaj pročitanog samostalno, ili uz neznatnu nastavnikovu pomoć;
- Poznavaće pisana slova latinice (moći će napisati slova, povezivati pravilno u strukture riječi i rečenica);
- Moći će odrediti početak i kraj rečenice na usmenoj i pisanoj razini;
- Moći će na kraju drugog razreda samostalno prepisati tekst obima 15-20 riječi (do 4 riječi u rečenici) ili napisati riječi, rečenice, tekstu formi diktata (objašnjenog i diktata s komentarom, stvaralačkog diktata, izbornog diktata);
- Uvažavaće pravopisne zahtjeve o pisanju velikog slova na početku rečenice, u pisanju vlastitih imena ljudi. Pisanje imena gradova i sela treba zasnivati na prepoznatljivim imenima u pojedinim sredinama (kriterij blizine i poznatosti);
- Moći će procijeniti šta je posebno važno u tekstu, a šta manje važno i kazati razloge za takav stav, uočiti uzrok i posljedicu;
- Prepoznavaće uspješno glavne i sporedne likove i njihove osobine, imenovaće te osobine na razini dobrog i lošeg, prihvatljivog-neprihvatljivog, poželjnog-nepoželjnog ponašanja;
- Uočavanje karakteristika likova pomoći će učeniku u uočavanju poželjnih i nepoželjnih vidova ponašanja ljudi u njegovom okruženju, a razvijanje opreza u komunikaciji je mjera prevencije eventualnih negativnih iskustava;
- Može govoriti u kontinuitetu i služiti se, programom predviđenim oblicima izražavanja;
- Zna razgovarati s drugom osobom ili osobama direktno ili telefonom uz uvažavanje pravila lijepog ponašanja;
- Može ispričati priču predstavljenu nizom slika ili jednom slikom (kao običan slijed događaja);
- Može prepričati tekst pomoću detaljnih pitanja;
- Može precizno odgovoriti na postavljena pitanja i tako prepričati tekst;
- Može tačno prenijeti informaciju;
- Može napisati priču ispričanu nizom slika ili jednom slikom ;
- Može napisati pisanim slovima riječi i rečenice napisane štampanim slovima;
- Može prepričati priču u pisanoj formi (po nizu slika, jednoj slici, po detaljnim pitanjima);
- Zna napisati čestitku-poruku, sadržaj razglednice, kratko pismo-poruku;
- Posjedovaće svijest o štetnosti djelovanja sadržaja TV ekrana, neće mnogo vremena provoditi pred TV ekranom, posjedovaće informacije o štetnosti pretjerane identifikacije s likovima iz crtanog filma, odnosno TV likovima kako bi se izbjegle eventualne nezgode;
- Moći će usredsrediti pažnju na sadržaj ili aktivnost;
- Znatno će napredovati u sposobnosti praćenja i slušanja tuđeg govora;
- Potpunije će razumijevati značaj kulture čitanja i rado će čitati, ispoljavaće ekspresivnu kreativnost u govoru i pisanju.

**U FUNKCIJI REALIZACIJE PROGRAMSKIH SADRŽAJA I OSTVARIVANJA
POSTAVLJENIH ODGOJNO-OBRAZOVNIH CILJEVA I ZADATAKA SU:**

Specifične metode i postupci	Oblici jezičke i socijalne komunikacije	Komunikacijski postupci	Nastavna sredstva
<i>Sve nastavne metode, metode koje su specifične u procesu uvođenja učenika u elementarnu pismenost</i>	<i>Svi oblici nastavnog rada koji podrazumijevaju sve jezičke i socijalne aspekte i dinamizme</i>	<i>Posmatranje Slušanje Doživljavanje Izražavanje</i>	Slike predmeta, bića, pojava Slike događaja
Glasovna analitičko-sintetička metoda	Rad u grupi, ja s drugima i drugi samnom	Slušanje govora i čitanja	Crteži
Kombinovana metoda	Rad u paru Kooperativni rad	Slušamo glasove u prirodi i oponašamo	Niz slika koje predstavljaju događaj
<i>Postupci</i>	Frontalni rad	Slušam, pamtim, i znam	Ilustrirana razredna slovarica
Monografska obrada pisanih slova	Individualni rad Individualizirani rad	Slušam, doživljam izražavam riječima	Razredna slovarica bez ilustracija Individualne slovarice
Grupna obrada pisanih slova koja nemaju složenu grafičku strukturu	Igraonice –maštaonice Igraonice-radionice Igraonice- pričaonice	Slušam i izražavam pokretom Razgovor Pitanje-odgovor	Aplikacije Slogovnice
Globalna i detaljna analiza, upoređivanje Jezička i stilsko analiza Etička analiza Analiza likova	Individualni programi u učionici za sve	Imitacija Igranje uloga Pričanje	Kartoni riječi Filmovi Glina, plastelin
Gramatička analiza		Prepričavanje	Lutke
Induktivni i deduktivni metod		Opis(perceptivni i doživljajni nivo), dodir mi kaže, osjećam , to mi liči na.....	Modeli predmeta
Heuristički metod			
Rješavanje problema		Igra kao situacija, postupak i sredstvo	

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Uvažavajući nivo postignuća svakog pojedinog učenika, u drugom razredu treba dalje raditi na ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva posredstvom novih programskih sadržaja.

Nastavno područje početnog čitanja i pisanja podrazumjeva sljedeće aspekte:

U čitanju:

*Tehniku čitanja (samo one segmente koji su usklađeni s učeničkim mogućnostima)

**Razumijevanje pročitanog sadržaja* (u skladu s kognitivnim, konatativnim, emocionalnim i drugim osobinama ličnosti djeteta)

Još uvijek je u prvom planu **p r a v i l n o s t** čitanja i **razumijevanje**. Brzina čitanja ovisi od brzine razumijevanja. Postepeno navikavati učenike na čitanje u sebi i kombinovati te vježbe s vježbama glasnog čitanja.

Čitati s razumijevanjem znači: razumjeti riječi, izraze i rečenice, sadržaj teksta, uočiti likove i njihove osobine (na osnovu njihovih postupaka), moći reprodukovati, ispričati suštinu pročitanog, odnosno uočiti besmislenost u nonsensnom sadržaju i moći uspostaviti logički slijed riječi i rečenica

Od početka prvog polugodišta treba, paralelno s ostalim programskim zahtjevima, u kontinuitetu realizirati **predvježbe za pisanje**. Štampana slova su jednostavnija, ne povezujemo ih. Pisana slova imaju složeniju grafičku strukturu i mnogo specifičnosti u povezivanju. Vježbe čitanja i predvježbe za pisanje idu paralelno.

Pretpostavljamo da će učenici na kraju prvog polugodišta drugog razreda čitati korektno (pravilno i s razumijevanjem). Razlike će biti uočljive od učenika do učenika.

To je sasvim u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina tokom razreda.

U pisanju:

* Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma: razlikovanje grafičke strukture pojedinih slova, mogućnost pisanja i pravilnog povezivanja slova u strukture riječi.

Manje zanimljive sadržaje, pomalo i apstraktnije, približićemo učenicima pomoću elemenata igre, igre sa svrhom, povezivanjem tih sadržaja sa sadržajima drugih nastavnih predmeta i sa iskustvenim elementima. U igri kao ugodnom situacionom kontekstu moguće je ostvariti uspješnu komunikaciju, a i istovremeno motivirati učenike da prezentiraju ideje, stavove i ispolje kreativne crte. Nastavnik je samo posrednik koji dobro razumije sve aspekte organizacije i realizacije sadržaja nastavnih programa.

Nastavno područje J e z i k ima ove jezikoslovne sadržaje :

- * R j e č n i k
- * G r a m a t i k a
- * P r a v o g o v o r (ortoepija)
- * P r a v o p i s (ortografija)

Ove sadržaje dijete usvaja na sadržajima drugih područja nastave maternjeg jezika, pa i sadržajima drugih nastavnih predmeta. Još uvijek učenici nisu spremni za usvajanje apstraktnih sadržaja, pa i elementarne pojmove treba zasnivati na komunikaciji, situacionom govornom kontekstu, komunikacijskim tekstovima i zadržati se na razini prepoznavanja jezičnih sadržaja.

Raznovrsnim vježbama koje mogu imati identičnu polaznu osnovu (sliku, tekst, rečenice, govornu situaciju, film), ali različito usmjerenje: jezično, stilsko, gramatičko, raditi dalje na poboljšanju kvaliteta govora. Još uvijek ima vremena za ublažavanje ili otklanjanje eventualnih teškoća u govoru čitanju i pisanju.

Sadržaji gramatike su apstraktnog karaktera i kao takvi daleki razumijevanju učeniku drugog razreda, s obzirom na konkretnost kao osnovno obilježje njegovog mišljenja.

Uz to, dijete još uvijek ima problema s čitanjem. To će biti tako sve do trenutka kada proces čitanja postane automatiziran.

Književnost kao područje u nastavnom predmetu ima umjetničke i književnoznanstvene aspekte. U razrednoj je nastavi težište na umjetničkoj, doživljajnoj komponenti. Ovo je područje u funkciji usavršavanja tehnike čitanja, razumijevanja sadržaja i ostalih segmenata, a u skladu sa zahtjevima programa. Ne treba zaboraviti da stupanj razvijenosti pamćenja, mišljenja, emocionalna zrelost, kao i stupanj lingvističkog razvoja utiču na percepciju i recepciju književnog djela.

A književno djelo ukupnim bogatstvom i ljepotom djeluje poticajno na sve navedene aspekte, posebno na rječnik, jezičke i kulturološke aspekte, senzibilitet i doživljajno spoznajni intenzitet u procesu komunikacije s književnim tekstom.

Književnoznanstvene aspekte čine osnovni pojmovi o sadržaju teksta, događaju ili događajima, toku događaja, likovima i njihovim osobinama. Nastavnikovo posredovanje je još uvijek veoma važno u uspostavljanju komunikacije s tekstom. Pri izboru tekstova uvažavani su ovi kriteriji:

- **psihološki** kriterij (primjerenost teksta receptivnim mogućnostima učenika drugog razreda)
- **estetski** kriterij (umjetnička vrijednost teksta)
- **etički** kriterij (afirmacija sistema vrijednosti koji je neprolazan)
- **nacionalni** kriterij i zastupljenost bošnjačke, hrvatske, srpske književnosti i književnih djela pisaca izvan Bosne i Hercegovine.
- **gnoseološki** kriterij (koliko književni tekstovi služe kao osnova znanjima o jeziku i književnosti i životu)

***T e m a t s k a i ž a n r o v s k a r a z n o v r s n o s t**

U drugom razredu još **uvijek ne uvodimo lektiru** u klasičnom smislu. Ukupne napore treba usmjeriti na čitanje u razredu, na korekcije i uvođenje učenika u pravilno čitanje. Posebni (kratki, smisljeni, zanimljivi tekstovi sa zadacima koji su primjereni učenicima) mogu biti u funkciji osamostaljivanja učenika u druženju s tekstom.

Tekst postoji samo u komunikaciji s čitaocem. Zamislimo umjetničku sliku koju niko neće vidjeti. Samo oko posmatračeva može unijeti život u sve segmente likovnog izraza. Optička slika će izazvati sve ono što je potrebno za doživljaj umjetnine: asocijacije, refleksije, predviđanja, zaključivanja, skale preferencija vrijednosti. Slično je i sa tekstom. To je samo mnoštvo slovničkih znakova do onog trenutka kada čitač stupa u dijalog, podari smisao tekstu i na određen način dovršava započeto kazivanje. A to niko ne zna bolje od djeteta. Maštom i svježinom misli i osjećanja dijete stvara novi svijet postavlja nova pitanja, raste i uči. Čini se da još jedino dijete ima dušu.

Knjiga koju niko ne čita i ne postoji. Ako ne nauči da pravilno čita ne može u čitanju uživati. Duga je staza kojom treba s učenicima preći kako bi svako u njemu dostupnom trenutku i obimu shvatio smisao rečenog. Ali, i to je shvatanje strogo individualno. Tu individualnost treba poštovati, kako s obzirom na potrebno vrijeme, tako i s obzirom na mogućnost izražavanja smisla pročitano. Tek kad učenici savladaju tehniku čitanja, kad se ne boje susreta s knjigom, kad znaju šta čitaju uvodimo i lektiru. Pretpostavljamo da će to biti moguće u trećem razredu. Ali, to treba vidjeti nakon analize ukupnih postignuća i evaluacije rada u prvom i drugom razredu.

Sadržaje medijske kulture treba posmatrati u kontekstu sadržaja drugih područja nastave maternjeg jezika i sadržaja drugih nastavnih predmeta i u kontekstu života. Imaju funkciju pravovremenog preveniranja negativnog djelovanja sadržaja malih i velikih ekrana i postepenog osposobljavanja učenika za selektivan pristup sadržajima filma i televizije. Posebno je važno učenicima objasniti da ono što je moguće u crtanom filmu nije moguće i u životu (da kišobran može zamijeniti padobran i da je moguće pomoću kišobrana spustiti se s balkona, ili da lik umire, pa oživljava). Nije naglasak na pojmovima i njihovom definiranju, nego na razumijevanju komunikacije i poruke, odnosno snalaženju u toj komunikaciji.

Sadržaji kulture usmenog i pismenog izražavanja su u funkciji razvoja jezičkih sposobnosti, kulture komunikacije na usmenoj i pisanoj razini. Ovi su sadržaji i u sadržajima svih drugih područja. Valja znati da vježbama pismenog izražavanja uvijek prethodi vježba usmenog izražavanja. Samo kod uvođenja u situacioni razgovor i upoznavanju pravila telefonskog razgovora ostajemo na razini usmene komunikacije.

Treba koristiti one oblike pismenih vježbi koji su primjereni učenicima drugog razreda; prepisivanje riječi, rečenica, kraćeg teksta, odgovore na pitanja, dopunjavanje rečenica, sastavljanje rečenica prema slici, pisati čestitku, razglednicu pismo. Radi uvježbavanja tehnike pisanja, praćenja i provjeravanje nivoa postignuća u gramatici i pravopisu koristiti diktate (diktat s komentarom, izborni diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, objašnjeni diktat, izborni, stvaralačke diktate). Metodički dobro osmišljenom primjenom diktata u drugom je razredu moguće razvijati pažnju, sposobnost pamćenja, samostalnost i istrajnost u radu.

Ukupan broj nastavnih sati ovog nastavnog predmeta podijelili smo po pojedinim područjima u skladu s postavljenim ciljevima i obimom programskih zahtjeva. Ta je podjela samo jedan od parametara u procjeni vremena potrebnog za usvajanje sadržaja određenog područja. Sadržaji svih područja čine cjelinu spoznaje o jeziku, književnim djelima, zakonitostima u jeziku. Moguće ih je izučavati u međusobnoj povezanosti, kao i u značajnoj povezanosti sa sadržajima drugih nastavnih predmeta.

Ovaj je program globalni okvir na razini Federacije Bosne i Hercegovine. Škola ima obavezu da, u skladu s karakteristikama lokalne zajednice, preuzme ulogu kreatora ukupnog nastavnog procesa, ali i da obezbijedi kontinuitet pamćenja datuma i događaja i imena pojedinaca koji se dio tog kontinuiteta. Kriterij blizine i z a v i č a j n o s t i je u kompetenciji škole i lokalne zajednice. Evo primjera moguće raspodjele nastavnih sati:

Početno čitanje i pisanje	65 nastavnih sati
Usavršavanje tehnike čitanja	5
Rad na poboljšanju razumijevanja pročitano	15
Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma	30
Usavršavanje tehnike pisanja	15

Jezik	26 nastavnih sati
Rječnik	5
Gramatika	5
Pravogovor	10
Pravopis	6

Čitanje i interpretacija književnog teksta	21 nastavni sat
Čitanačka štiva	15
Priprema za lektiru	6

Kultura izražavanja	16 nastavnih sati
Situacioni i telefonski razgovor	4
Pričanje	4
Prepričavanje	6
Opisivanje	2

Medijska kultura	12 nastavnih sati
Animirani film (crtani, lutkarski)	5
Televizijski programi za djecu	5
Biblioteka	2

Važna napomena: Broj nastavnih sati za realizaciju sadržaja pojedinih područja treba shvatiti kao prijedlog, a nikako kao obavezu. To je preporuka autora Okvirnog nastavnog plana i programa u smislu uspostavljanja balansa između definiranih rezultata učenja u prvom i zahtjeva u drugom razredu.

MATEMATIKA

MATEMATIKA

Za II. razred devetogodišnje osnovne škole

(3 časa sedmično)

PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
Znanje	Sticanje znanja : <ul style="list-style-type: none"> - čitanje i pisanje brojeve do 20 i njihovo upoređivanje - upotreba simbola - predstavljanje prirodnih brojeva na brojevnoj pravoj i razumijevanje da postoje brojevi veći od 20 - povezivanje broja i skupa - formiranje brojnog niza do 100 - računanje sa deseticama - usvajanje osnovnih mjera i mjernih jedinica - o značaju praktične primjene mjerenja i procjene količinskih odnosa	Učenici bi trebali znati: <ul style="list-style-type: none"> - koristiti matematički jezik i simbole pri sabiranju i oduzimanju u skupu do 20 - rješavati matematičke zadatke - sabirati i oduzimati u skupu brojeva do 20 - sabirati i oduzimati desetice u skupu brojeva do 100 - uočiti vezu između sabiranja i oduzimanja i vršiti provjeru jedne operacije pomoću druge - prepoznati i imenovati jedinice za mjerenje
Sposobnosti i vještine	Razvijanje <ul style="list-style-type: none"> - kritičkog mišljenja - izvođenja i mjerenja, procjenjivanja i uspoređivanja - sposobnosti logičkog razmišljanja i zaključivanja - prenošenja informacije putem individualnog i timskog rada	<ul style="list-style-type: none"> - da uz pomoć nastavnika procjenjuju, upoređuju i u jednostavnim situacijama donose zaključke - koristiti kreativnost i maštu za rješavanje njima primjerenih problema - koristiti jednostavni matematički jezik za saopštavanje ideja
Vrijednosti i stavovi	Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova <ul style="list-style-type: none"> - prema sebi samom - prema drugima - prema okolini - prema učenju	<ul style="list-style-type: none"> - pokazivati više samopouzdanja i odgovornosti - poštovati različite stavove - prepoznati ulogu i značaj matematike u svakodnevnom životu

NASTAVNE TEME

1. BROJEVI

1.1. Sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 20

- Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvoj desetici (Ponavljanje i produbljivanje znanja);
- Izračunavanje zbirova od tri sabiraka;
- Upotreba zagrada u sabiranju i u oduzimanju;
- Sabiranje brojeva i oduzimanje brojeva u drugoj desetici (oblici kao: $10+4$, $14-4$, $13+4$, $17-4$, $10+10$);
- Sabiranja i oduzimanja oblika: $6+4 = 10$, $10 -4$ (Ponavljanje i produbljivanje);
- Sabiranja kada su sabirci iz prve desetice, a zbir iz druge desetice i odgovarajuće oduzimanja;
- Veza između sabiranja i oduzimanja;
- I slovo nekada uzimamo da je broj. Nepoznati broj;
- Svojstva zbira: Nula kao sabirak. Pravilo zamjene mjesta sabiraka;
- Svojstva razlike: nula kao umanjitelj, umanjitelj jednak umanjeniku;
- Rimski brojevi od I do X.
- Redni brojevi

1.2. Skup brojeva do 100

- Formiranje pojmova višekratnika broja 10;
- Brojevna linija (crta) : 0,10,20, 30, ..., 100;
- Upoređivanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini;
- Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini;
- Formiranje pojmova ostalih brojeva prve stotine;
- Niz brojeva: 0,1,2, 3, ... 99, 100. Brojanje (u oba smjera). Prethodnici i sljedbenici brojeva iz prve stotice;
- Brojevna linija (crta): 0-100;
- Upoređivanje brojeva iz prve stotice . Znaci: =, ? , , , .

2. GEOMETRIJA

2.1. Predmeti oblika lopte, kocke, kvadra, valjka, piramide i kupe

- Predmeti oblika valjka, lopte i kupe;
- Predmet oblika kocke, kvadra piramide (strane, bridovi, vrhovi);
- Površni-granice predmeta. Ravne i zakrivljene površi.

2.2. Površni (površine) i linije (crte)

- Linija (crta) kao granica površi (površine);
- Ravne i zakrivljene linije(crte). Tačke kao granice linije (crte);
- Izlomljena linija (crta);
- Duž kao dio izlomljene linije (crte). Upoređivanje duži;
- Pravougaonik, kvadrat i trougao kao zatvorene (proste) izlomljene linije;
- Granica kruga kao zatvorena zakrivljena linija (crta).

3. MJERENJE I MJERE

- Mjerenje dužine. Jedinice za dužinu (metar);
- Mjerenje mase. Jedinice za masu (kilogram);
- Jedinice za tečnost (litar);
- Jedinice za vrijeme (sat, minuta);

- Jedinice za novac (konvertibilna marka, konvertibilni fening).

DIDAKTIČKO METODIČKE NAPOMENE

Za uspješno savladavanje programskih sadržaja u nastavi matematike drugog razreda devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja neophodno je napraviti uspješan spoj tradicionalnih i savremenih oblika i metoda rada. Pri tome je značajno da se vodi računa o spoznajnim mogućnostima učenika, o sposobnosti shvatanja i razumijevanja matematičkih zakonitosti, te o interesima i optimalnim igrovnim metodama kojima će se apstraktni pojmovi i činjenice približiti učeničkim spoznajnim mogućnostima.

- Ravnopravno zastupiti tri pristupa: skupovni, brojevni i perceptivno-predodžbeni (korištenje brojevnih slika) kod predstavljanja brojeva;
- Približiti racionalizirani postupak tumačenja i objašnjavanja broja ($10+7 = 17$ nije produkt sabiranja već poimanje broja 17);
- Primjena korelativnih odnosa među predmetima;
- Kroz poučavanje i učenje brojeva a naročito sabiranje i oduzimanje insistirati na razumijevanju a tek kasnije na zapamćivanju;
- Primjena didaktičkog materijala s ciljem boljeg razumijevanja određenih matematičkih radnji;
- Unutarpredmetna korelacija (povezivanje sadržaja unutar predmeta);
- Podsticanje kreativnosti istraživačkog rada i insistiranje na ravnopravnom učešću dječaka i djevojčica u fizičkom i slikovnom materijalu;
- Podsticanje samostalnog (individualnog) i timskog rada;
- Prikupljanje didaktičkog materijala iz okoline i njegova primjena u adekvatnim situacijama;
- Prikupljanje i ukazivanje na oblike i slike predmeta u bližoj okolini bez obaveze crtanja pomenutih predmeta;
- Taktivnim (dodirnim) efektima razumijevanje pojma površi i njihovo perceptivno (vizualno) prepoznavanje predmeta i slika, da na taj način razlikuju ravne i zakrivljene površi i linije;
- Produblivanje i proširivanje pojma brojeva do 20, te brojeva od 21 do 100.

Pomenute programske zahtjeve realizirati kroz sva tri postupka: skupovni, brojevni i perceptivno-predodžbeni.

- Korištenjem brojeвне linije omogućiti očiglednost nizanja i niza brojeva prve stotine;
- Sabiranje i oduzimanje u skupu višekratnika broja 10 tumačiti analogno sabiranju u prvoj desetici; Mjerenju i mjeri pristupiti isključivo praktičnim aktivnostima učenika (vaganjem, pretakanjem, korištenjem sata i novca).
- Geometrijska tijela u prostoru nisu cilj već sredstvo da učenici pouzdanije modeliraju skupove, kao i osnov za formiranje pojmova brojeva.

SADRŽAJI	ZNANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
<p>1. BROJEVI</p> <p>1.1. Sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 20</p> <p>- Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvoj desetici. (Ponavljanje i produblјivanje znanja.) - Izračunavanje zbirova od tri sabiraka. - Upotreba zagrada u sabiranju i u oduzimanju. -Sabiranje brojeva i oduzimanje brojeva u drugoj desetici (oblici kao: 10+4, 14-4; 13+4, 17-4, 10+10) - Sabiranja i oduzimanja oblika: 6+4 = 10, 10 -4 (Ponavljanje i produblјivanje) - Sabiranja kada su sabirci iz prve destice, a zbir iz druge desetice i odgovarajuće oduzimanja) -Veza između sabiranja i oduzimanja -I slovo nekada uzimamo da je broj. Nepoznati broj. - Svojstva zbira: Nula kao sabirak. Pravilo zamjene mjesta sabiraka. - Svostva razlike: nula kao umanjitelj, umanjitelj jednak umanjeniku. - Rimske cifre od I do X - Redni brojevi</p> <p>1.2.Skup brojeva do 100</p> <p>-Formiranje pojmova višekratnika broja 10. -Brojevna linija (crta) : 0,10,20, 30, ..., 100. -Upoređivanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini. -Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini. -Formiranje pojmova ostalih brojeva prve</p>	<p>- Prepoznati i koristiti simbole <, >, = - Znati odrediti neposrednog sljedbenika i prethodnika datog broja - Predstavljati prirodne brojeve na brojevnoj pravoj - Prepoznati desetice kao skup od 10 jedinica - Prepoznati stotinu kao skup od 10 desetica - Znati usmeno i pismeno sabirati i oduzimati do 20 - Znati da su sabiranje i oduzimanje suprotne računске operacije - Vršiti provjeru sabiranja pomoću oduzimanja i obratno - Koristi svojstva operacije sabiranja (komutativnost i asocijativnost) - Uočava kako se mijenja zbir i razlika u zavisnosti od promjene komponenti - Izračunava vrijednost izraza sa i bez zagrada - Zna rimske brojeve od I do X - Korištenje rednih brojeva - Sastavlja jednostavne brojne izraze koji odgovaraju tekstualnom zadatku - Određuje nepoznatu komponentu u jednostavnim tekstualnim zadacima - Rješava jednostavne problemske zadatke koji se svode na rješavanje brojnog izraza</p>	<p>- Korištenje matematičkog jezika i simbola - Samostalno i timsko formiranje stavova i zaključaka - Razvijanje sposobnosti za komunikaciju, razmjenu informacija i iskustava - Kritičko vrednovanje vlastitih postignuća i upoređivanje sa rezultatima drugih (par, grupa, razred) - Razvija sposobnost da grešku shvata kao stimulans za nove pokušaje - Razvija sposobnost korištenja jednostavnijeg matematičkog pribora - Procjenjuje dužinu, masu, vrijednost i vrijeme</p>	<p>- Razvoj interesa i smisla za kolektivne igre i zajedništvo kao faktor koji utiče na formiranje pozitivnih crta ličnosti - Razvoj smisla za rad u paru, manjoj ili većoj grupi - Razvoj interesa i smisla za istraživanje, otkrivanje i rješavanje problema kroz igru - Razvoj svijesti o potrebi računanja, mjerenja, procjenjivanja i predviđanja i značaju tih aktivnosti u svakodnevnom životu - Razvijanje pozitivnog stava u ponašanju i sklonosti za otkrivanje i istraživanje - Vrednovanje svojih i tuđih stavova - Razvoj ekološke svijesti i pozitivnog odnosa prema spolovima</p>	<p>- Učestvuje u svim etapama rada na času - Aktivno učestvuje u matematičkim igrama primjenjujući ranije stečena znanja - Režira matematičke igre koristeći sabiranje i oduzimanje kroz društvene igre (Čovječe ne ljuti se, tombola, bacanje kockice, igra parnih i neparnih brojeva, igre s kartama, zapisivanje rimskih brojeva pomoću šibica, pronalaženje rednih i rimskih brojeva u novinama, časopisima i svakodnevnom životu...) - Putem matematičkih igara primjenjuje stečeno znanje (igre koncem, vunom, pronalaženje najkraćeg puta...) -U bližem i širem okruženju pronalazi linije, tačke, površi i oblike -Pomoću različitih materijala izrađuje oblike i površine - Koristi svakodnevne situacije za primjenu stečenih matematičkih znanja (odlazak u trgovinu, na pijacu itd) - Pravi jednostavne grafikone</p>	<p>- Planira nastavne sadržaje - Prikuplja didaktički materijal za rad,samostalno i sa učenicima - Podstiče kako samostalan rad učenika, tako i rad u paru, manjim i većim grupama - Tematski povezuje matematičke sadržaje sa sadržajima drugih predmeta - Priprema zadatke i zaduženja za svakog učenika u grupi - Kontinuirano prati i opisno vrednuje napore učenika i njihov rad - Podstiče istraživački i kreativan rad svih učenika - Vodi računa o ravnopravnoj zastupljenosti spolova u igrama i zaduženjima, njeguje pozitivan odnos prema okolini i prirodi</p>

<p>stotine.</p> <p>-Niz brojeva: 0,1,2, 3, ... 99, 100. Brojanje (u oba smjera). Prethodnici I sljedbenici brojeva iz prve stotice.</p> <p>-Brojevna linija (crta): 0-100.</p> <p>-Upoređivanje brojeva iz prve stotice . Znaci: =, ? , ,</p> <p>2. GEOMETRIJA</p> <p>2.1. Predmeti oblika lopte, kocke, kvadra, valjka, piramide i kupe</p> <p>-Predmeti oblika valjka, lopte i kupe</p> <p>-Predmet oblika kocke, kvadra piramide (strane, bridovi, vrhovi)</p> <p>-Površni-granice predmeta. Ravne i zakrivljene površi.</p> <p>2.2. Površni (površine) i linije (crte)</p> <p>-Linija (crta) kao granica površi (površine).</p> <p>-Ravne i zakrivljene linije (crte). Tačke kao granice linije (crte).</p> <p>-Izlomljena linija (crta)</p> <p>-Duž kao dio izlomljene linije (crte). Upoređivanje duži.</p> <p>-Pravougaonik, kvadrat i trougao kao zatvorene (proste) izlomljene linije.</p> <p>-Granica kruga kao zatvorena zakrivljena linija (crta).</p> <p>3. Mjerenja i mjere</p> <p>-Mjerenje dužine. Jedinice za dužinu (1 m)</p> <p>- Mjerenje mase. Jedinice za masu (1 kg)</p> <p>-Jedinice za tečnost (1 l)</p> <p>-Jedinice za vrijeme (h, min)</p> <p>-Jedinice za novac (KM, KF)</p>	<p>- Čita i piše brojeve do 100</p> <p>- Reda prirodne brojeve do 100</p> <p>- Imenuje i razlikuje predmete po veličini, boji i obliku</p> <p>- Prepoznaje predmete iz životnog okruženja koji imaju sličnosti i različitosti sa geometrijskim oblicima</p> <p>- Razlikuje vrste linija</p> <p>- Uočava i imenuje ravne i zakrivljene površi (gleda,dodiruje)</p> <p>- Pima duž kao najkraće rastojanje između dvije tačke</p> <p>- Označava duž</p> <p>- Posmatranjem tijela prepoznaje i imenuje mnogouglove (trougao, kvadrat, pravougaonik) i precrtava ih</p> <p>-Upoređuje i procjenjuje veličinu površi</p> <p>- Prepoznaje i imenuje dotad naučene jedinice za dužinu, vrijeme, masu, zapreminu i novac</p> <p>-Može imenovati sprave kojima se vrše mjerenja</p> <p>- Zna rješavati jednostavnije tekstualne zadatke u kojima se koriste mjerne jedinice i operacije sa njima.</p>				
---	---	--	--	--	--

MOJA OKOLINA

MOJA OKOLINA

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
		Učenici znaju:
ZNANJE	<p><u>Sticanje znanja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ o užoj i široj okolini i dešavanjima u njima ⇒ živom svijetu, svojstvima živih bića i međusobnim odnosima, i posebno ⇒ o čovjeku, njegovom zdravlju i odnosu prema prirodi ⇒ o tvarima (samo pojmovno) ⇒ o zdravoj okolini 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ da je škola organizovana zajednica učenika i nastavnika ⇒ siguran put od kuće do škole ⇒ povezanost i međusobnu zavisnost ljudi, život i rad u porodici i mjestu i njihovim karakteristikama, moja domovina i njeni državni simboli ⇒ razlike između žive i nežive prirode, bitna svojstva živih bića, sličnosti i razlike među njima ⇒ koristi i opasnosti od biljnog i životinjskog svijeta iz bližeg okruženja ⇒ opisati promjene na biljkama i životinjama u zavisnosti od godišnjeg doba ⇒ o potrebi i načinu čuvanja zdravlja i prirodne sredine ⇒ da su tijela sagrađena od tvari ⇒ da tvari mogu biti u čvrstom, tečnom ili gasovitom stanju ⇒ urediti školsku učionicu ⇒ čuvati okolinu ⇒ značaj čistog zraka i značaj boravka u prirodi za zdravlje
SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	<p><u>Razvijanje :</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ kritičkog mišljenja ⇒ sposobnosti planiranja ⇒ provođenja istraživanja ⇒ izvođenja mjerenja ⇒ dobivanja i prezentovanja podataka ⇒ razmatranja dokaza i procjenjivanja ⇒ prenošenja informacija putem individualnog i timskog rada <p><u>kroz:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ traženje ideja i provođenjem jednostavnih posmatranja i oglada, te ⇒ poređenjem svojih predviđanja sa stvarnim rezultatima ⇒ sistematiziranje znanja ⇒ prezentiranje postignutih rezultata 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ postavljati pitanja (Kako?; Zašto?; Šta bi se desilo ako ...) i davati odgovore ⇒ koristiti se neposrednim iskustvima ⇒ koristiti određene kriterije za prikupljanje i zapisivanje podataka ⇒ uz pomoć nastavnika razvijati plan istraživanja ⇒ pratiti redoslijed uputstava pri istraživanju i mjerenju ⇒ uz pomoć nastavnika procjenjivati relevantnost podataka i informacija ⇒ praviti jednostavna poređenja, raspravljati o tome šta se dešava i u kojim uslovima, te uz pomoć nastavnika izvoditi poopćavanja i donositi odgovarajuće zaključke ⇒ koristiti sopstvenu kreativnost i maštu za rješavanje jednostavnih praktičnih problema ⇒ koristiti jednostavan naučni jezik za saopštavanje ideja, i za imenovanje i opis živih bića, tvari, pojava i procesa u prirodi i društvu
VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	<p><u>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ prema sebi samima, prema drugima, svojoj porodici, okolini i učenju 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ pokazuju više samopouzdanja i odgovornosti, aktivniji su u nastavi ⇒ nastoje poštivati različite stavove ⇒ prepoznaju ulogu nauke za razumijevanje sredine u kojoj žive i za poboljšanje kvaliteta života

NASTAVNA PODRUČJA / TEME

1. SREDINA U KOJOJ ŽIVIM

1. 1. ŠKOLA
1. 2. PUT OD KUĆE DO ŠKOLE
1. 3. MOJA PORODICA/OBITELJ
1. 4. MOJE MJESTO I OKOLINA
1. 5. PRAZNICI
1. 6. PROŠLOST, SADAŠNJOST, BUDUĆNOST

2. PRIRODA

2. 1. ŽIVA BIĆA

2. 1. 1. ČOVJEK I PRIRODA
2. 1. 2. BILJKE I ŽIVOTINJE

2. 2. TVARI

2. 2. 1. SVA TIJELA SE SASTOJE OD TVARI
2. 2. 2. AGREGATNA STANJA TVARI

2. 3. ZDRAVA OKOLINA

2. 3. 1. UREDIMO ŠKOLSKU UČIONICU
2. 3. 2. ČIST ZRAK
- 2.3.3. ZNAČAJ BORA VKA U PRIRODI ZA ZDRAVLJE

DIDAKTIČKO- METODIČKE NAPOMENE

Dominantno mjesto u programu imaju ciljevi i očekivani rezultati učenja u područjima znanja, razvoja sposobnosti, sticanja vještina, vrijednosti, stavova i ponašanja. Područje znanja čine sadržaji i procesi, s kojima je tijesno povezan razvoj sposobnosti, od bitnog značaja za uvođenje učenika u istraživački rad i razvoj naučnog mišljenja. Što se tiče sadržaja, pažnju treba usmjeriti na znanje činjenica i koncepata koji nude učenicima, razumljiva i izazovna objašnjenja o društvenim i prirodnim pojavama i procesima.

U ovom razredu šire se znanja o školi i porodici/obitelji, mjestu življenja i njegovoj okolini, životu i radu ljudi. Novi sadržaji se odnose na znanje o Bosni i Hercegovini, kao domovini i državi, te na znanje i razumijevanje prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, kao toka vremena i dešavanja koje karakterišu međusobna povezanost i odnosi.

Također se šire znanja i u dijelu koji se bavi izučavanjem prirode, kroz sadržaje o čovjeku i njegovom odnosu prema prirodi, te izučavanjem životinjskog i biljnog svijeta u bližem okruženju. Novi sadržaj čine teme «Tvari », u okviru koje se stiču osnovna znanja o tvarima (samo pojmovno) i «Zdrava okolina», u okviru koje se jača ekološka svijest učenika.

Ovakav izbor nastavnog gradiva i njegovo strukturiranje osiguravaju povezanost društvenih i prirodnih pojava i procesa, i u kontekstu toga, proučavanje prirode u njenom jedinstvu sa različitim

aspekata. U skladu s tim, potrebno je voditi računa i o međupredmetnoj korelaciji i planirati izradu zajedničkog školskog projekta.

Date teme treba razraditi kroz kontekst pojava i procesa koji su učenicima interesantni, uzimajući u obzir razvoj nauke, njenu primjenu i korištenje, te uticaj na društvo i okolinu i korištenje metodologije aktivnog učenja. U smislu toga predloženi model može da posluži kao pomoć nastavniku.

PREDLOŽENI MODEL

TEME	ZNANJE	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (organizacija i metode nastave i učenja, ocjenjivanje)
<p>1. SREDINA U KOJOJ ŽIVIM</p> <p><u>1.1. ŠKOLA</u></p> <p>Drugi smo razred Značaj znanja za život Kako učiti, udžbenici i pribor; upotreba i čuvanje</p> <p>Školska pravila Ustroj škole Uprava škole Život u školi</p> <p>Higijena u školi</p>	<p>Posjedovanje znanja o školi, i uposlenicima u školi, drugovima u razredu i šire</p> <p>Značaj znanja za život. Znanja se usvajaju učeći i radeći. Učiti se mora redovno.</p> <p>Svaka škola ima svoja pravila ponašanja (kućni red) kojeg se svi u školi moraju pridržavati. Školom rukovodi direktor škole.</p> <p>U čistom radnom prostoru je prijatnije raditi i boraviti</p>	<p>Prepoznavanje učenika i uposlenika u školi i njihovo imenovanje</p> <p>Spremanje školske torbe i udžbenika po rasporedu sati.</p> <p>Ponašanje prema kućnom redu škole</p> <p>Pronalaženje i upotreba dodatnih izvora znanja</p> <p>Samostalno učenje</p> <p>Održavanje higijene radnog prostora (učionice, hodnika) i okoline škole</p> <p>Međusobno komuniciranje, pomaganje i saradnja</p>	<p>Pozitivan stav o školi</p> <p>Svakodnevno ispunjavanje školskih obaveza,</p> <p>Ponašanje u skladu sa kućnim redom i odjeljenjskim pravilima,</p> <p>Razvijanje svijesti o pripadnosti školskoj zajednici,</p> <p>Svakom pravu prethode obaveze.</p> <p>Higijena nije obaveza samo pojedinaca, već briga svih članova škole</p>	<p>Ispunjavanje domaćih zadataka</p> <p>Saradnja, posmatranje, prikupljanje informacija dogovaranje, diskutiranje, razmjena iskustava, predviđanje</p> <p>Provođenje discipline i higijene u školi</p> <p>Prikupljanje podataka o školi, crtanje, izrada maketa i dr.</p>	<p>Planiranje, osmišljavanje igara i interakcijskog učenja</p> <p>Komuniciranje sa učenicima/cama, diskutiranje, Upućivanje učenika na različite izvore znanja</p> <p>Uključivanje roditelja i drugih uposlenika u školi u realizaciju programskih sadržaja</p> <p>Motiviranje učenika za rad</p>
<p><u>1.2. PUT OD KUĆE DO ŠKOLE</u></p> <p>Pravila ponašanja u prometu Siguran put od kuće do škole Osnovni prometni znaci u blizini škole Razna prevozna sredstva i njihova uporaba</p>	<p>Prepoznavanje elemenata saobraćajnica.</p> <p>Korištenje bezbjednog puta od kuće do škole, raspoznavanje saobraćajnih znakova</p> <p>Smanjena vidljivost može biti opasna.</p> <p>Vrste saobraćaja i vozila, prepoznavanje i imenovanje, pravila ponašanja u raznim prevoznim sredstvima</p>	<p>Samostalan i bezbjedan dolazak u školu, koristeći najsigurniji i najkraći put</p> <p>Korištenje pješačkog prelaza (zebre), korištenje trotoara</p> <p>Korištenje sredstava javnog prijevoza</p>	<p>Poštivanje saobraćajnih znakova i propisa</p> <p>Razvijanje svijesti o kulturi ponašanja u saobraćaju</p> <p>Ustupanje mjesta u vozilima javnog prijevoza starijima i bolesnima</p>	<p>Učestvovanje u saobraćaju, pitanja, bilježenje, crtanje, predviđanje</p> <p>Simuliranje saobraćajnih igara u učionici</p> <p>Modeliranje</p> <p>Rješavanje jednostavnijih saobraćajnih situacija</p>	<p>Posmatranje i procjenjivanje sigurnosti učenika u saobraćaju</p> <p>Osmišljavanje igara u učionici vezanih za saobraćaj, izvođenje simulacija na kompjutoru</p> <p>Organizacija praktičnih vježbi na ulici i raskrsnici</p> <p>Saradnja sa roditeljima i saobraćajnom policijom</p>
<p><u>RAD I ZANIMANJA LJUDI</u></p> <p>Život i rad ljudi u mjestu (u gradu/na selu)</p>	<p>Ljudi imaju različita zanimanja, zanimanja ljudi u zavičaju</p> <p>Učitelj/ica je zanimanje</p>	<p>Razlikovanje zanimanja koja su isključivo vezana za grad od zanimanja koja su isključivo vezana za selo</p>	<p>Kada i na koji broj pozivati vatrogasnu brigadu, policiju</p> <p>Ponašanje na izletištima , očuvanje životnog okoliša</p>	<p>Posjeta zanatskoj radionici, fabrici, kulturnim i javnim ustanovama</p> <p>Razgovor sa poslenicima o njihovom zanimanju.</p> <p>Čišćenje okoliša, razvrstavanje otpada</p>	<p>Saradnja sa lokalnom zajednicom , korištenje njenih resursa za potrebe nastave</p> <p>Procjenjivanje napretka učenika, podsticanje radoznalosti, mašte i razvoj kreativnosti</p>
<p><i>Npr. U gradu</i></p> <p>Kulturne i javne ustanove Preduzeća i drugi privredni objekti Pošta, policijska postaja, vatrogasna brigada Izletišta</p>	<p>U gradu se nalaze različite kulturne i javne ustanove. Pozorište i bioskop su kulturne ustanove</p> <p>Bolnice, pošte i škole su javne ustanove</p> <p>Funkcije vatrogasne brigade i policijske stanice, njihovi brojevi</p> <p>Boravak u prirodi je koristan za zdravlje</p> <p>Priroda se mora čuvati</p>	<p>Razlikovanje kulturnih od javnih ustanova</p> <p>Razlikovanje vozila policije i vatrogasne brigade od drugih vozila</p> <p>Prepoznavanje pošte po znaku za poštu</p>	<p>Pozitivan stav o kulturi, kulturnim i javnim ustanovama</p> <p>Ponašanje u kulturnim i javnim ustanovama</p> <p>Pozitiva stav o čistom okolišu</p>	<p>Posjeta kulturnim i javnim ustanovama, privrednim objektima, izletištima</p> <p>Vođenje intervjua sa uposlenicima</p> <p>Izrada plakata sa važnijim telefonskim brojevima</p>	<p>Pripremanje, organizacija posjeta kulturnim i javnim ustanovama, izleta</p> <p>Izrada didaktičkim materijala</p> <p>Posmatranje i praćenje napretka učenika</p>

<p>1.3. MOJA PORODICA /OBITELJ</p> <p>Uža porodica Šira porodica Podjela poslova u porodici Uzajamni odnosi u porodici Kućanski aparati i namještaj</p>	<p>U porodici svi na određeni način rade, međusobno se pomažu i doprinose njenoj sreći i uspjehu</p> <p>Djeca pomažu roditeljima, roditelji se pomažu uzajamno, roditelji pomažu djeci</p> <p>Razlikovanje namještaja od kućanskih aparata. Neispravni kućanski aparati su opasni po život</p>	<p>Razumijevanje porodice kao krvno srodne grupe Upoređivanje različitih porodica, uočavanje sličnosti i razlika</p> <p>Identifikacija i njegovanje odnosa u porodici.</p> <p>Sposobnost uočavanja opasnosti od neispravnih kućanskih aparata</p>	<p>Pozitivan stav i mišljenje o porodici i samom sebi</p> <p>Porodica je uređena zajednica u kojoj se svako ponaša prema pravilima</p> <p>Poštivanje članova porodice, kućnog reda, podjela poslova u kući</p>	<p>Opisivanje i demonstriranje aktivnosti u porodici, učešće u prigodnim imitacionim igrama</p> <p>Prikupljanje podataka o svojoj porodici, tumačenje fotografija, izrada porodičnog stabla</p>	<p>Osmišljavanje situacija za interaktivno učenje</p> <p>Posjeta porodici</p> <p>Demonstriranje rukovanja kućanskim aparatima</p> <p>Podsticanje razvoja radnih i higijenskih navika</p>
<p>1.4. MOJE MJESTO I OKOLINA</p> <p>Važniji podaci o mjestu Reljef mjesta i okoline Moja zemlja se zove Bosna i Hercegovina Državni simboli Bosne i Hercegovine; zastava, grb, himna</p>	<p>Moje mjesto se zove... Ono je smješteno u... (na...)</p> <p>Moja domovina je Bosna i Hercegovina,</p> <p>Njeni simboli Bosne i Hercegovine, zastava, grb i himna</p> <p>Uzajamno pomaganje ljudi</p> <p>Povezanost ljudi u mjestu i okolini, državi, ali i ljudi iz različitih država.</p>	<p>Imenovanje mjesta i njegov opis Prepoznavanje reljefa mjesta i okoline</p> <p>Pisanje naziva države, prepoznavanje državnih simbola Bosne i Hercegovine Prepoznavanje himne BiH</p> <p>Uočavanje povezanosti ljudi u mjestu, okolini i državi</p>	<p>Pozitivan stav i ljubav prema domovini, poštivanje državnih simbola, uvažanje tradicije i vrijednosti</p> <p>Poštivanje pojedinaca i uvažavanje njihovih potreba</p> <p>Biti koristan član zajednice</p>	<p>Prikupljanje i zapisivanje podataka o mjestu / okolini i domovini, njihova sistematizacija</p> <p>Izrada mapa, reljefa, plakata, modela i njihovo prezentovanje</p>	<p>Planiranje, pripremanje i podsticanje učenika na kreativan i istraživački rad</p> <p>Predlaganje i rukovođenje školskim projektom</p>
<p>1.5. PRAZNICI</p> <p>Šta slavimo Kako slavimo Zašto slavimo</p>	<p>Praznici mogu biti međunarodni, državni, vjerski, lokalni i školski</p> <p>Rodendan je dan kada smo rođeni</p> <p>Neki praznici su povezani sa borbom za određena prava</p>	<p>Identifikacija praznika</p> <p>Opisivanje načina proslave pojedinih praznika</p>	<p>Poštovanje državnih i vjerskih praznika, učešće u njihovoj proslavi</p> <p>Poštivanje praznika drugih naroda, čestitanje</p>	<p>Učešće u aktivnostima na obilježavanju praznika</p> <p>Upućivanje čestitki</p> <p>Organiziranje proslave rođendana</p>	<p>Izrada kalendara praznika</p> <p>Organizovanje njihovog obilježavanja u saradnji sa roditeljima i sredinom u kojoj se nalazi škola</p>
<p>1.6. PROŠLOST, SADAŠNOST, BUDUĆNOST</p> <p>Važni događaji iz mog života Vremenski termini Prepoznavanje i opisivanje života ljudi u prošlosti i sadašnjosti</p>	<p>Važan događaj u životu djeteta je rođendan i polazak u školu. To je prošlost. Sada sam 2. razred. To je sadašnjost. Iduće godine ću biti 3. razred. To je budućnost</p> <p>Bilo je nekad : Život ljudi u prošlosti bio je drugačiji, gdje su boravili, kako su se hranili, šta su radili, kako su se djeca u prošlosti igrala, čime su se ljudi prevozili</p> <p>Sada je: Drugi sam razred. Stariji sam jednu godinu Moje mjesto danas</p>	<p>Prisjećanje na značajne događaje iz života, na proteklu školsku godinu</p> <p>Razlikovanje termina; prošlost, sadašnjost, budućnost</p> <p>Prepoznavanje današnjih dobara kao najvećeg napretka čovjeka</p> <p>Pravljenje plana rada kao kategorije budućnosti</p>	<p>I mi smo dio prošlosti, ali i sadašnjosti</p> <p>Odnos prema prošlosti mora biti pozitivan</p> <p>Težnja ka boljitku</p> <p>Čuvanje kulturno historijskih spomenika</p> <p>Pozitivan odnos prema mjestu i okolini</p>	<p>Prisjećanje, izlaganje, ilustracija, prikupljanje, sistematiziranje, pravljenje zbirki</p> <p>Pravljenje trake vremena, historijskog kalendara (kalendara prošlost, ili kalendara života)</p> <p>Intervjuisanje, izlaganje, razgovor, zaključivanje</p>	<p>Planiranje, pripremanje, podsticanje, vođenje</p> <p>Izrada kalendara, traka, edukativnih i didaktičkih materijala</p> <p>Bilježenje, pomaganje, sistematiziranje</p> <p>Saradnja sa lokalnom zajednicom, porodicom</p> <p>Procjenjivanje postignuća</p>

<p>2. PRIRODA</p> <p>2.1. ŽIVA BIČA 2.1.1. ČOVJEK I PRIRODA</p> <p>Dijelovi tijela Čuvanje zdravlja Svijest o mom tijelu Higijena Sredstva za higijenu Ishrana Odijevanje Čula</p> <p>Odnos prema prirodi</p>	<p>Glavni dijelovi tijela, razlike i sličnosti između dječaka i djevojčica, neke specifične karakteristike djevojčica Zdravom ishranom i svakodnevnim tjelesnim vježbanjem živimo zdrav život Redovni odlasci ljekaru nam pomažu u otkrivanju i liječenju bolesti Redovnim vakcinisanjem štitimo naš organizam od zaraznih bolesti Imenovanje raznovrsne hrane i razlikovanje zdrave od nezdrave hrane Čistoća je pola zdravlja, imenovanje sredstava za ličnu i drugu higijenu, pravilno korištenje Kako se oblačimo Vrste čula Živjeti u prirodi, promjene u prirodi, za zdrav život važna je zdrava i čista sredina</p>	<p>Razlikovanje i imenovanje pojedinih dijelova tijela Odabiranje i upotreba zdrave hrane, pravilna upotreba hrane (pravilna ishrana; hranu treba dobro sažvakati, ne jesti previše, redovna ishrana) Održavanje lične higijene, korištenje sredstava za ličnu higijenu Odijevanje u skladu sa vremenskim prilikama i godišnjim dobima Korištenje čula u procesu saznanja i svakodnevnom životu</p>	<p>Uvažavanje suprotnog spola, međusobno pomaganje i pomaganje starijima i slabijima</p> <p>Redovno održavanje lične higijene, higijene prostora u kojem boravimo i radimo i higijene okoline,</p> <p>Razvoj ekološke svijesti, pravilnog odnosa prema okruženju.</p> <p>Pravilna ishrana je garant dobrog zdravlja</p> <p>Čuvanje čula Pozitivan odnos prema prirodi, ljubav prema životinjama</p>	<p>Redovno održavanje lične higijene, radnog i životnog prostora</p> <p>Izrada jelovnika i postavljanje i raspoređivanje stola</p> <p>Praktična upotreba sredstava za ličnu higijenu, redovni odlasci ljekaru, vakcinisanje</p> <p>Izbor zdrave hrane, sastavljanje odgovarajuće liste</p> <p>Izbor prikladne odjeće i obuće</p> <p>Njegovanje i čuvanje prirodne sredine, ponašanje u skladu s godišnjim dobima</p>	<p>Razvijanje interesovanja i poželjnih navika učenika</p> <p>Praćenje zdravlja učenika</p> <p>Motivisanje učenika na igre i sport</p>
<p>2.1.2. BILJKE I ŽIVOTINJE</p> <p>Živa bića i njihova staništa Živa bića su povezana među sobom i sa neživom prirodom Velika i mala živa bića Promjene žive i nežive prirode</p> <p>Nastanak i rast životinja i biljaka, vrste i održavanje</p> <p>Uočavanje promjena na biljkama i životinjama u različita godišnja doba,</p> <p>Koristi od biljaka i životinja</p> <p>Domaće i divlje životinje, kućni ljubimci, mladunčad životinja, (naročito domaćih)</p>	<p>Živa bića se rađaju, rastu, stare i umiru, imaju svoja staništa</p> <p>Živa bića ne bi mogla živjeti bez nežive prirode Mala živa bića su bubice, gmizavci, a velika živa bića su divlje i domaće životinje i čovjek</p> <p>Bez svjetlosti, vode i toplote ne bi bilo života Imenovanje biljaka i životinja iz okruženja Životinje kote mlade, ptice se legu iz jaja, a ljudi se rađaju Životinje se hrane biljkama (biljojedi), mesom (mesojedi) ili i biljkama i mesom (svaštojedi) Za zdrav život potrebna je zdrava ishrana. Zdrava hrana je hrana koja se proizvodi bez herbicida, pesticida i drugih hemijskih sredstava</p> <p>U različita godišnja doba se dešavaju različite promjene u prirodi, na biljkama i životinjama. Biljke i životinje su korisne i zato ih uzgajamo, Uočavanje koristi i opasnosti od biljnog i životinjskog svijeta iz bližeg okruženja.</p> <p>Domaće životinje i njihovi mladunci Divlje životinje i njihovi mladunci</p>	<p>Razlikovanje živih bića od nežive prirode</p> <p>Uspostavljanje veze između žive i nežive prirode, opisivanje promjena</p> <p>Opisivanje života biljaka i životinja, za život biljaka i životinja je potrebna svjetlost, voda i toplota</p> <p>Opisivanje nastanka potomstva kod različitih životinjskih vrsta i razmnožavanje biljaka</p> <p>Razlikovanje životinja koje se hrane biljkama od onih koje se hrane mesom</p> <p>Uočavanje sličnosti i razlika između pojedinih biljaka</p> <p>Razlikovanje dijelova različitih biljaka (podzemni i nadzemni dio)</p> <p>Uočavanje promjena na biljkama i životinjama i otkrivanje životnih procese kod biljaka i životinja</p>	<p>Razvijanje pozitivnog odnosa prema biljnom i životinjskom svijetu,</p> <p>Razvoj ekološke svijesti i svijesti o korisnosti postojanja biljnog i životinjskog svijeta, «Ko voli životinje voli i ljude»</p>	<p>Prikupljanje, istraživanje, upoređivanje, sortiranje, izvođenje zaključaka.</p> <p>Izrada zidnih panoa, zbirki materijala iz prirode,</p> <p>Posmatranje, predviđanje, Izvođenje ogleđa samostalno ili u grupi</p> <p>Pomaganje, interaktivno učenje, iskustveno učenje</p> <p>Uzgajanje cvijeća i povrća, briga o kućnim ljubimcima</p>	<p>Planiranje, pripremanje, podsticanje i rukovođenje u istraživanju životinjskog i biljnog svijeta</p> <p>Pomaganje učenicima u izradi kalendara, plakata i drugog obrazovnog materijala</p> <p>Organizovanje posjeta poljoprivrednom dobru / botaničkoj bašti/ zoološkom vrtu i dr.</p> <p>Saradnja sa lokalnom zajednicom i porodicom učenika</p>

<p>2.2. TVARI</p> <p>Sva tijela se sastoje od tvari</p> <p>Agregatna stanja tvari</p>	<p>Tijela se sastoje od tvari.</p> <p>Tvari mogu biti u čvrstom, tečnom ili gasovitom stanju.</p>	<p>Tijela se sastoje od tvari.</p> <p>Uočavanje različitih agregatnih stanja tvari</p>	<p>Svjesnost o agregatnom stanju tvari</p>	<p>Izvođenje različitih ogleda sa vodom.</p> <p>Upoznavanje sa drugim primjerima agregatnog stanja.</p>	<p>Pripremanje i rukovođenje izvođenja učeničkih istraživačkih ogleda</p>
<p>2.3. ZDRAVA OKOLINA</p> <p>Uredimo školsku učionicu</p> <p>Čist zrak</p> <p>Značaj boravka u prirodi za zdravlje</p>	<p>Znaju urediti školsku učionicu</p> <p>Znaju čuvati okolinu</p> <p>Znaju značaj čistog zraka i značaj boravka u prirodi za zdravlje</p>	<p>Čuvaju zdravu okolinu</p>	<p>Pozitivan stav o zdravoj okolini</p> <p>Ponašanje u skladu sa zdravom okolinom</p>	<p>Aktivno učešće u ekološkim aktivnostima odjeljenja, škole, zajednice</p>	<p>Organizacija akcija očuvanja zdrave okoline</p>

MUZIČKA /GLAZBENA KULTURA

MUZIČKA /GLAZBENA KULTURA

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA (2 sata tjedno, 70 sati godišnje)

PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI UČENJA
<p>ZNANJE</p>	<p><u>Sticanje znanja o:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Postavljanju glasa, tačnoj intonaciji, dikciji i artikulaciji, -Pravilnoj interpretaciji pjesme u odgovarajućem tempu i dinamici, -Prepoznaje muzičke instrumente: ritmičke i melodijske C.Orffa i orkestarske (harmonika, gitara, flauta, violina, truba, klavir i druge). -Samostalno sviranje na ritmičkim i početno sviranje na melodijskim instrumentima (metalofon i ksilofon) - Samostalnije sviranje kao pratnja pjevanju, izvođenje ritma brojalice, sviranje na osnovu partitura u slikama (sa simbolima), - Prepoznaje zvučne odnose po visini, trajanju, boji, dinamici i tempu, te karakter djela. - Skladno i ritmički povezano kretanje uz muziku: izražavanje karaktera, ritma, tempa i dinamike, - Doživljava i izvodi mjeru (dobe) i ritam brojalica - Upoznaje četvrtinku i osminke kroz izgovor slogova, grafički prikaz i notni zapis. 	<p>Učenici bi trebali imati znanje i razumijevanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Da bez tačnog pjevanja nema lijepog zajedničkog muziciranja u horu, - Prepoznaje razlike između zvukova neodređene i određene visine i koristi ih u improvizaciji, - Da je znanje sviranja na instrumentima značajno radi muziciranja u orkestru, - O instrumentima i odnosima među njima, njihovom značaju u igri, - O značaju muzike u životu djeteta, - O muzici, njenim svojstvima i osobinama tona, - Prepoznaje i razumije trajanje četvrtinki i osminki
<p>SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE</p>	<p><u>Razvijanje muzičke sposobnosti i vještine:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Posmatranja, bilježenja, - Prezentiranja, interpretacije - muzičke memorije i - Aktivne interakcije sa okruženjem: kroz pjevanje i sviranje, muzičke igre, muzičko-scenske igre i improvizaciju, te - Eksperimentisanjem kao pojedinac kroz i timski rad-komunikaciju. - Sistematiziranjem muzičkih znanja, predviđanjem određenih rezultata, - Prezentiranjem postignutih rezultata i aktivnim pozitivnim odnosom na koncertima. 	<ul style="list-style-type: none"> - Koristiti prethodna iskustva u pjevanju i sviranju i jednostavne muzičke termine, - Postavljati pitanja kad se nađe pred novim muzičkim zadatkom, - Koristiti određene kriterije za izvođenje i/ili procjenu slušanog djela, improvizaciju - Uz pomoć nastavnika praviti jednostavna poređenja o interpretaciji učenika, iznositi svoje mišljenje i ideje, - Pratiti redoslijed uputstava i pravila muzičke igre, - Osluškiivati i ispravljati greške u pjevanju prema uputstvu nastavnika - Improvizirati samostalno maštovito i originalno.
<p>VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE</p>	<p>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>-Prema sebi kao pjevaču i sviraču,</i> <i>-Porodici kao grupi, razredu kao horu ili /i orkestru,</i> <i>-O učenju muziciranja kao cjeloživotnom procesu.</i> - Nadalje razvijanje emocionalne i estetske osjetljivosti djeteta na kvalitet muzike - Razvijanje ljubavi prema muzičkoj i kulturnoj baštini BiH, - Razvijanje trajnih interesa i ljubavi prema muzici kako bi ona postala trajna potreba djece, 	<ul style="list-style-type: none"> - Pokazuje sve više samopouzdanja u pjevanju - Pokazuje odgovornost za zajedničko pjevanje u horu/zboru - Izražava odgovornost za kvalitetno sviranje u orkestru - Poštuje muziciranje i stavove drugih - Prepoznaje ulogu muzike u okruženju: porodici, školi, sredini u kojoj živi - Često traži i/ili sluša muziku i pjeva i sam i sa drugom djecom, što ukazuje na narastanje potrebe učenika za muzikom u životu. - Učešće sa zadovoljstvom i veći doprinos u interakciji (rad u velikim i malim grupama, u paru, projekti, istraživanja zvučnih boja i izradi instrumenata), u čemu učenik pokazuje sve veću samostalnost - Iskazuje želju i potrebu za posjećivanjem koncerata.

STRUKTURA SADRŽAJA

- I PJEVANJE I SVIRANJE
- II MUZIČKE/GLAZBENE IGRE
- III BROJALICE
- IV SLUŠANJE MUZIKE
- V DJEČIJE STVARALAŠTVO

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Uz neophodno uvažavanje nivoa postignuća svakog pojedinog učenika, u drugom razredu treba dalje raditi na ostvarivanju postavljenih muzičkih odgojno-obrazovnih ciljeva posredstvom navedenih programskih sadržaja.

U toku godine treba obraditi najmanje **15 pjesama pjevanjem i sviranjem**. Predložene pjesme za drugi razred odgovaraju opsegu dječijeg glasa, po sadržaju i karakteru interesantne su i bliske djeci ovog uzrasta. Nakon doživljaja pjesme djeca je uče pjevati slušajući nastavnika, koji pjeva uz pratnju melodijskog instrumenta (klavir ili sintisajzer).

Učenici u toku godine treba da nauče najmanje **10 muzičkih igara** koje uključuju pokret. Predložene pjesme u drugom razredu imaju različit sadržajem koji, pored ostalog podražava i razne radove, život u prirodi, narodne običaje i drugo. Igre i narodna kola, koja se sastoje iz osnovnih pokreta: hodanje, poskakivanje s plesnim elementima, te raznih kretnji ruku, pljeskanje, tapkanje, okreti, pomaže i tjelesnom odgoju i upoznavanju narodne muzičke tradicije. Koreografije okretnih igara u takvim slučajevima i narodnih kola mogu imati utvrđene figure i kretnje.

U toku godine treba naučiti **15 brojalica**. Predložene brojalice imaju različit sadržaj (neke su iz kategorije „iracionalnih“), složeniji ritam i metriku u odnosu na prvi razred, pa su u razvoju djeteta u ovoj oblasti od neprocjenjivog značaja. Kako spadaju u dječiju igru ali i tradicionalno dječije stvaralaštvo imaju veliki značaj u razvoju muzikaliteta djeteta najmlađe dobi. Zato im nastavnik u drugom razredu treba posvetiti dužnu pažnju, što će biti jednostavno jer ih djeca kao dio svakodnevne igre zaista vole.

Slušanjem upoznat **najmanje 15 kompozicija**. Ovo područje u nastavnom predmetu ima velike mogućnosti za upoznavanje muzičke umjetnosti i muzičke literature iz svijeta. U razrednoj nastavi težište je na umjetničko-doživljajnoj komponenti, a u funkciji razvoju pozitivnih interesa i stavova prema muzičkim vrednotama. Usvajanje muzičkih pojmova kojih u muzici ima mnogo treba da teče postupno nakon doživljaja muzike, nenametljivo i bez opterećenja muzičkom terminologijom koja je za djecu ove dobi apstraktnog karaktera.

Najvažnije je raditi dalje na poboljšanju kvaliteta pjevanja, tačnosti intonacije, opsega muzičke memorije i tačnog izvođenja ritma i metrike kroz brojalice i muzičko/glazbene igre. Razlike među učenicima bit će u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina, te razvoju muzičkih sposobnosti tokom razreda. Djecu učiti da sa sve većom tačnošću zapažaju i određuju karakter kompozicije, tempo i dinamiku izvođenja, formu kompozicije, izvodače i sastave, muzičke instrumente. I nadalje podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze opisno ili likovno, kao i pokretom jer se time podstiče njihova kreativnost.

U oblasti **dječijeg stvaralaštva** u drugom, učenike drugog razredu treba uputiti na sigurnije i samostalnije praćenje pjevanja, slobodniju improvizaciju kolektivnu, grupnu, individualnu i u paru (komunikacija putem dijaloga), kao i učešće sa zadovoljstvom i većim interesom u muzičkim dramatizacijama. U toku godine treba uraditi nekoliko ovakvih muzičkih dramatizacija, uz korištenje Orffovog dječijeg instrumentarija, priručnih i improvizovanih instrumenata. Podsticati djecu da izmišljaju priče ili naslikaju seriju slika koje će sada znatno samostalnije sami moći uz pomoć instrumenata «oživjeti», kao i uz upotrebu lutke koja pjeva i govori.

Neophodno je napomenuti da gradivo iz muzičke kulture u sebi ima elemente koji prirodno pomažu i podržavaju savlađivanje i ostalih sadržaja u drugom razredu, pa je i korelacija sa drugim predmetima sasvim prirodna.

RAZRADA SADRŽAJA (TABELA)

SADRŽAJ	ZNAJNE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
					(ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)
<p><u>I. PJEVANJE I SVIRANJE</u></p> <p>Izbor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jesenska (J. Stojanov) 2. Dok mjesec sja (J. Batist Lily) 3. Mrav (A. Vučer) 4. Ruku meni bato daj (Njemačka) 5. Visibaba (S. Korunović) 6. Saonice male Sanje (J. Kaplan) 7. Dječiji snovi (R. efik Hodžić -stihovi V. Begić) 8. Kiša pada (Nada Ludvig -Pečar) 9. Blistaj, blistaj Zvijezdo mala (W. A. Mozart) 10. Pjesma o konjiću Božidar Stančić 11. B'jela roda (S. Korunović) 12. Rođendan u Šumi (R. Hodžić-stihovi Nasiha Kapidžić-Hadžić) 13. Rodila se nota (Melisa Ibrahimbegović-Salihović) 14. Imamo učiteljicu za čistu peticu (Senad Bostandžić stihovi Mirsad Bećirbašić) 15. Bosno moja, narodna 16. Spavaj sine (Mostar), uspavanka 17. Nina, nina, bijela golubica (Krčevina-Vareš), uspavanka 18. Spavaj, Dano, u đidali beši (Srebrenica), Uspavanka 19. Najljepša mama na svijetu (hor Kolibri) 20. Zavičaju moj (M.Milić) 21. Braću ne donose rode (A. Korać i Lj. Ršumović) 22. Razgranala grana jorgovana 23. Višnjičica rod rodila 24. Kiša pada trava raste 25. Čestitka majčica (Franjo Barić, Robert Grubišić, Josip Kaplan) 26. Au, što je škola zgodna 27. Mali, dački valcer (Nikola Hercigonja) 28. Jesenska 29. Djeca su vojska najjača (stihovi V. Milošević) 	<p>- prepoznaje pjesmice, brojalice i muzičke igre.</p> <p>- razumije, prihvata i poštuje pravila pjevanja (intonacija, artikulacija, dikcija) koja dovode do kvalitetnijeg muziciranja kolektiva.</p> <p>-raspoznavanje pojedine muzičke znakove u notnom zapisu (dinamika, note: duge i kratke)</p> <p>- razumije, imenuje i korigira greške u pjevanju i sviranju.</p> <p>- prihvata korekcije i shvata da će tako biti ljepše muziciranje u razredu.</p> <p>- pjeva i svira Orffove instrumente samostalnije i sa više povjerenja u sebe.</p>	<p>-kroz pjevanje, sviranje i improvizaciju, razvija osjet za: mjeru (dvo, tro i četverodijelnu), tezu i arzu, ritgam(duge i kratke slogove), tempo i dinamiku.</p> <p>- osluškuje, upoređuje i koriguje vlastito pjevanje i sviranje.</p> <p>- samostalno snalaženje u sviranju kao pratnji pjesmi. –</p> <p>-traži, prihvata i pruža pomoć, saraduje sa drugima.</p> <p>-poznaje i koristi Orffove instrumente i kombinuje ih sa priručnim.</p> <p>- muzicira samoinicijativno i bez podsticaja.</p>	<p>-ulaže veliki trud da usaglasi pjevanje i sviranje sa grupom i kolektivom.</p> <p>- uvida da pjevanje treba najviše vježbati.</p> <p>-procjenjuje sebe, stvara pozitivnu sliku i razvija svijest o značaju svakog pojedinca u horu i potrebi uklapanja svog glasa u skupno muziciranje, doprinoseći boljem zvučanju.</p> <p>- kroz muzičke zadatke razvijanje svijesti o obavezama i njihovom ispunjavanju, kao pojedinac ili dio grupe.</p> <p>- održavanje instrumenata i njihovo određeno mjesto.</p>	<p>- redovno učešće u pjevanju i sviranju i u raznim prilikama: nastava, priredbe, izleti, kuća</p> <p>-interakcija u improvizaciji, prihvatanje i ponašanje u skladu sa pravilima muzičke igre u svim prilikama.</p> <p>- čuvanje školskih muzičkih instrumenata, izrada vlastitih improvizovanih instrumenata i njihova upotreba u skladu sa zadacima pjesme odnosno brojalice.</p> <p>- ponašanjem i učestalim muziciranjem pokazuje da muziku dozivljava i cijeni.</p>	<p>-osmišljava prigodne muzičke igre za bolje učenje u školi, u porodici, pjevanje i sviranje u interakciji i učenje.</p> <p>-komunicira sa djecom, priredbe, izleti, kuća</p> <p>- rukovi sa aktivnostima i motivise rad učenika.</p> <p>- pomaže deci u kolektivnom, grupnom i individualnom muziciranju.</p> <p>-prati i procjenjuje njihova individualna postignuća, u poređenju sa rezultatima u prvom razredu.</p>

<p><u>II.MUZIČKE/ GLAZBENE IGRE</u></p> <p>Izbor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pačiji ples 2. Strina rodo 3. Berem, berem grožđe 4. Iš, iš, iš 5. Čvorak, čvorak 6. Mak 7. Ja kupih jednu koku malu (Jajce), <i>narodna</i> 8. Tašun, tašun tanana (Sarajevo), narodna, 9. Stupa (okolica Mostara) narodno kolo 10. Kolanje (okolica Sarajeva), 11. Hodavka (Sarajevo i okolina) 12. Sage se mlada do zemlje (Livno) 13. Ivin voz 14. Pada snijeg (Zvezdice) 15. Saonice male sanje 	<p>-povezuje ritam pjesmice sa pokretom, odnosno prati datu koreografiju.</p> <p>-prepoznaje i imenuje pojedine igre i kola</p> <p>-prepoznaje oznake za dinamiku i koristi ih u igri.</p> <p>-prihvata i primjenjuje pravila muzičke igre.</p> <p>-pravilno izvodi igru odnosno kolo.</p> <p>-prepoznaje pojedine tradicionalne nošnje.</p>	<p>-samostalno pjeva i igra</p> <p>-opisivanje pokretima određenih događaja u prirodi (život u prirodi, radovi, narodni običaji)</p> <p>-samostalno izvodi zadane pokrete.</p> <p>-samostalno predlaže i nove pokrete koji su prihvatljivi</p> <p>-samostalno igra u kolu i usvaja ih sa više sigurnosti</p> <p>- i izražava kretnjama šta muzika sugerise</p> <p>- razvijanje osjećaja za mjeru, ritam i izražavanje muzičkog djela</p>	<p>-razvijanje mišljenja da je pokret važan u plesu i kolu, kao i za upoznavanje muzičke baštine BiH</p> <p>-razvijanje svijesti o kolima kao muzičkom stvaralaštvu sa utvrđenom pravilima (koreografija)</p> <p>-podsticanje kreativnosti igrom, pokretom i pjevanjem.</p> <p>- slobodno i organizovano kretanje u prostoru</p> <p>- razvijanje svijesti o kulturi ponašanja na koncertima i nastupima folklornih ansambala</p>	<p>- prikladne igre u učionici.</p> <p>- predlaganje muzičke igre za priredbe</p> <p>-praktičan rad u razredu, u školskom dvorištu, vrtu van škole, zajedničko i pojedinačno izvođenje pokreta uz pjevanje,</p> <p>-modeliranje narodnih nošnji prema originalu ili fotografijama</p> <p>- izrada od različitih materijala u učionici,</p> <p>-crtanje (slikanje) narodnih nošnji,</p> <p>-rasprave o ponašanju u pojedinim situacijama na koncertu,</p> <p>- učlanjenje u ritmičku i/ili folklornu sekciju</p>	<p>-Vodi aktivnosti učenika, pokazuje, demonstrira i usmjerava u pravcu interesa i mogućnosti</p> <p>-Posmatra i prati učenika u radu</p> <p>-Direktno učešće sa učenicima u igrama i kolu,</p> <p>-Osmišljava, priprema i organizira igre u učionici, posebno tradicionalne igre,</p> <p>-Rukovodi, upućuje, pomaže, pokazuje simulacije na kompjuteru</p> <p>- U saradnji sa roditeljima organizira praktične vježbe i odlazak na probu u KUD.</p>
---	--	--	--	---	--

<p>III .BROJALICE</p> <p>1. Golub s krova guče 2. En, ten, tini 3. Jen, dva, tri 4. Pužu, mužu 5. Ja sam ja 6. Jedna vrana gakala 7. Trči zeko kroz šumicu 8. Pliva patka preko Save 9. Ljulja, ljulja, ljuške 10. Cica maca plakala 11. Tri su mace skakale 12. Ide maca oko tebe 13. Pišem, pišem petnaest, 14. U maloga svica 15. Jedan dodan, digin disin (Valjevac, G.Vakuf) 16. Enci, menci, na kamenci (Jezero, Jajce) 17. Kišobran za dvoje 18. Imamo učiteljicu za čist peticu 19. Muzikaš</p>	<p>-ponavlja i razumije pokrete brojalice</p> <p>-prati i izvodi pokrete u mjeri i ritmu (dugi i kratki slogovi)</p> <p>- pravilno izvodi ritam na ritmičkom instrumentu po uzoru (na osnovu primjera nastavnika)</p> <p>-pravilno korača u ritmu</p> <p>-prepoznaje ranije obrađene brojalice sa tekstom i bez teksta</p> <p>-slušanjem i gledanjem u notni zapis određuje duge i kratke note (slogove teksta)</p>	<p>-poređenja nota i trajanja prema slogovima riječi brojalice, uočavanje sličnosti i razlika, diskusije</p> <p>-prepoznavanje ranije naučene brojalice na osnovu ritma bez teksta (zagonetka)</p> <p>- tačno izvodi mjeru i ritam skandiranjem, odbrojanjem rukom i u koloni (stupanje nogama)</p> <p>-samostalno izvođenje ritma brojalice sviranjem na instrumentima, poigrava se i kombinuje ih</p> <p>-uočavanje razlike između određenih i neodređenih zvukova</p>	<p>-razvijanje pozitivnog mišljenja o brojatici kao maštovitoj igri koja razvija osjećaj pripadnosti grupi</p> <p>- pamtiti i donositi u razred nove brojalice za zajedničku igru</p> <p>-pokazati je drugarima i radovati se novim zajedničkim iskustvima</p> <p>-reprodukuje ritam na instrumentu, uči druge i jača njegova samosvijest</p> <p>-razvijanje kreativnosti i mašte u ritmičkom izražavanju.</p> <p>-Orffov orkestar kao porodica i uređena zajednica: svako svira prema pravilima i zaslužuje poštovanje.</p>	<p>- skupljanje i zapisivanje brojalice, sortiranje i izvođenje zaključaka o dječijoj igri</p> <p>-izrada zidnog panoa sa zapisima</p> <p>-izvoditi zapise napravljenim instrumentima</p> <p>-izabrati po zvuku najsličnije Orffovim i napraviti stalnu razrednu izložbu</p> <p>-prigodne igre -uloge članova porodice u izradi instrumenata,</p> <p>- slikanje instrumenata i prezentacija crteža, fotografija</p>	<p>- rukovodi, pomaže, upućuje koordinira rad u ovom području</p> <p>-osmišljava prigodne muzičke igre za interaktivno učenje,</p> <p>-vodi i usmjerava aktivnosti učenika,</p> <p>-pokazuje i demonstrira izvođenje i sviranje</p> <p>-procjena interesovanja i napretka učenika, razvijanje kreativnosti i radnih i kulturnih navika kod učenika</p>

<p>IV. SLUŠANJE MUZIKE</p> <p>HIMNA BOSNE I HERCEGOVINE</p> <p>Izbor:</p> <ol style="list-style-type: none"> Gdje je onaj cvijetak žuti (G. B. Pergolesi) Divna noći, odlomak iz Barkarole, (Ž. Ofenbah) Zima (II stav, A. Vivaldi) Alla turca, (W. A. Mozart) Vojnička koračnica (R. Schumann) Veseli seljak (R. Schumann) Koka i pilići, Akvarij, Ptice (C. Saint. Saens) Fosili i klokani (kenguri), C. Saint. Saens Peća i vuk (S.Prokofjev) Instrument čarobnjak (Božidar Sakač) Zaledena česma (Kemal Monteno) Moje Saraj'vo (Selma Muhedinović) Aska i vuk, odlomci iz opere (A. sim Horozić) Djeca grada mog (Avdo Smailović) “Mačkin dom”, - odlomci iz opere (V. Komadina) Mali ZOO (J. Magdić) Dragoj mojoj BiH (Ismet Kurtović, stihovi Fikret Kurtović) Padaj, padaj snježicu 	<p>-prepoznaje ranije slušana djela</p> <p>-prepoznaje karakter djela</p> <p>-prepoznaje instrumente (klavir, gitara, bubanj, harmonika)</p> <p>-razlikuje izvodačke sastave (orkestar, solista, hor)</p> <p>-prepoznaje instrumente i grupe instrumenata (flauta, truba, zvana, gotar, gudački instrumenti)</p> <p>-prepoznaje vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje</p> <p>-prepoznaje ranije slušana djela</p> <p>-prepoznaje narodnu muzičku tradiciju</p>	<p>-slušajući pjevuši melodiju,</p> <p>-razlikuje, upoređuje, izvodi zaključke o djelu</p> <p>- saopštava ko je izvodi</p> <p>-samostalno određuje karakter kompozicije</p> <p>-tačno određuje osnovne osobine tona: visinu, trajanje, glasnoću, boju, tempo</p> <p>- razlikuje instrumente vizuelno i auditivno</p> <p>- razvijanje sposobnosti za praćenje notnog zapisa, kretanje melodijske linije</p> <p>-poštivanje pravila ponašanja i slušanja muzike</p>	<p>- izražavanje utisaka o slušanom djelu (tempo, dinamika, karakter)</p> <p>-pokazuje da cijeni izvodače i razvija pozitivan stav prema muzici i kompozitorima</p> <p>-razgovora odjelu i osjećaju ugodnosti i opuštanja i traži da se ponovi</p> <p>-komentariše osobine tona i njegove karakteristike</p> <p>-razvijanje pozitivnih navika i potrebe za muzikom</p> <p>- traži da ih vidi uživo na koncertima</p> <p>-razvijanje kulture ponašanja na koncertu i pozitivnog ponašanja prema muzičkim umjetnicima</p> <p>-razvoj svijesti o značaju muzike u porodici, školi i okolini (auditivna ekologija).</p>	<p>-prikupljanje kaseti i CD sa opdgovarajućim djelima</p> <p>-prikupljanje štampanih materijala i slika kompozitora i muzičkih instrumenata simfonijskog orkestra</p> <p>-prikupljanje štampanih materijala i slika i tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda BiH</p> <p>-izrada zidnih panoa sa tematskim sadržajima</p> <p>-prikupljanja tradicionalnih instrumenata iz kraja gdje je škola</p> <p>-posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi</p> <p>-pravljenje zajedničke makete koncertnog podijuma</p> <p>-posjeta najznačajnijim kulturnim objektima u mjestu.</p>	<p>-osmišljavanje i realizacija simulacionih igara za djecu,</p> <p>-pripremanje i vođenje djece kroz aktivnosti dijaloga i interakcije</p> <p>-pomoć učenicima u samostalnom i grupnom radu.</p> <p>-obavlja temeljitu pripremu učenika za posjete i izlaske u ustanove</p> <p>- osposobljava ih za uočavanje, bilježenje, prikupljanje materijala i izradu zidnih kalendara sa terminima koncerata.</p> <p>-planira termine za posjete kulturnim ustanova i bilježi ih na kalendaru</p>
<p>V. DJEČIJE STVARALAŠTVO</p> <p>-izmišljanje melodije na zadati tekst</p> <p>-improvizacija na Orffovim instrumentima,</p> <p>-improvizacija pokreta u ritmu,</p> <p>- plesna dramatisacija,</p> <p>-literarno i /ili likovno izražavanje doživljaja muzike,</p> <p>-osmišljavanje muzičkog igrokaza posjeta koncertu u mjestu.</p>	<p>-spontano improvizira: dovrši započetu pjesmu pjevanjem ili sviranjem</p> <p>-spontano na muziku progovara pokretom, likovno ili literarno</p> <p>- na podsticaj, ali i spontano daje svoje ideje za rad</p>	<p>-samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja</p> <p>-izražava razne ritmove, zvukove i šumove iz prirode i života uz improvizaciju ritmičke pratnje</p> <p>- stvara kombinacijom riječi, instrumenata, špokreta i likovnim izrazom.</p> <p>- sam predlaže ideje i uključuje se u rad.</p>	<p>-razvijanje pravilnog odnosa prema muzici, muzičkim instrumentima;</p> <p>-sigurnije i samostalnije praćenje pjevanja</p> <p>- saopštava interes i želju za njihovo kombinovanje,</p> <p>-slobodnija improvizacija kolektivna, grupna, individualna i u paru (dijalogom)</p> <p>-učešće sa zadovoljstvom u muzičkim igrokazima svog razreda</p>	<p>-pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom „ozvučiti“.</p> <p>-dogovaranje o kolektivnoj improvizaciji tipa „mozaik zvuci“, koja omogućava neverbalnu komunikaciju i socijalizaciju.</p> <p>- izvođenje muzičkog igrokaza</p>	<p>-planira, priprema, rukovodi, razvija interes učenika svojim odnosom prema radu i muzici.</p> <p>-planira aktivnosti i sadržaje u kojima je muzika u korelaciji sa ostalim umjetničkim područjima</p> <p>-sarađnja sa lokalnom zajednicom-posjete koncertima, priredbama-</p> <p>-procjenjuje učenička postignuća, podstiče kreativnost</p>

LIKOVNA KULTURA

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA (2 sata sedmično, 70 sati godišnje)

SADRŽAJI U „CRTEŽU“	LIKOVNE FORME	KREATIVAN CRTEŽ	KOMUNIKACIJA I OTVARANJE UČENIKA
<p>Za svaki navedeni sadržaj neophodno je da nastavnik formuliše:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Likovno područje 2. Likovni element 3. Likovni problem 4. Likovno sredstvo 5. Motiv 6. Likovnu formu <p>Sadržaji iz života učenika, porodice, škole, ulice, okoline</p> <p>Sadržaji iz prirode i godišnjih doba</p> <p>Sadržaji na temu praznici, rođendani</p> <p>Sadržaji iz sporta</p> <p>Unutarnji sadržaji: šta sanjam, čega se plašim, šta ću biti kad porastem, da sam ja ...</p> <p>Ilustracije: bajka, basna, legenda, mit, zagonetka i odgonetka, lutkarska predstava</p> <p>Strip inspirisan crtanim filmom, igrokazom</p> <p>Inspiracije iz primijenjenih i likovnih umjetnosti</p>	<p>Izražavanje osnovnim likovnim elementima: linija, boja, ploha i volumen i njihovih regulatora: simetrija, kompozicija, kolorizam i ritam</p> <p>Prepoznavanje i usavršavanje likovnih formi: Crteža, slike, grafike, reljefa i kipa, zgrade i gradnje</p> <p>Imenovanje i korištenje osnovnih i neutralnih boja--akvarel, tempera, pastel, mozaik, kolaž, flomaster, olovke u boji,...</p> <p>Korištenje raznovrsnih linija: kriva i prava; horizontalna, vertikalna i kosa; cik-cak, isprekidana</p> <p>Uočavanje kompozicije: vodoravna, vertikalna i kosa, piramidalna i kružna, sažeta i rasuta</p> <p>Korištenje osnovnih grafičkih prirodnih otisaka, te kiparskih materijala: plastelin, glina, drvo, papir,...</p> <p>Izražavanje simboličkim bojama, opisnim prostorom i psihološkom proporcijom</p>	<p>Treba njegovati subjektivan crtež; brz, nov i svjež, koji ne liči ni na koji drugi „crtež“</p> <p>U „crtežu“ učenik projicira sebe</p> <p>Ljepota se osjeća, u subjektu, a subjekt u crtežu i umjetnosti, zato se učenicima nudi njihov crtež i umjetnost kao estetska inspiracija</p> <p>U realizaciju su uključena sva čula, dijete svoj svijet gleda svojim očima, doživljava svojim srcem, misli svojom glavom, crta svojim rukama</p> <p>Kreativan crtež je plod „sanjarenja na javi“ u koju učenik unosi svu svoju energiju</p> <p>Kreativan crtež je snažan, dramski i lirski</p> <p>On je originalan, individualan, plijeni pažnju, proizvod je talenta</p>	<p>Dijete komunicira sa sadržajem u svom crtežu</p> <p>Analizira svoj „crtež“ i crteže svojih vršnjaka</p> <p>Priča o onome šta se pojavljuje u crtežu i umjetnosti</p> <p>Otkriva asocijacije i izmišlja, razvija maštu</p> <p>Likovnu formu pretače u verbalnu priču</p> <p>Dijete crta i govori, „piše“ i briše, oduzima i dodaje</p> <p>Učenik se u „crtežu“ bori i troši, gubi i dobiva, tuguje i raduje se</p> <p>Zadovoljava svoju radoznalost</p> <p>Komunicira sa sobom i okolinom</p> <p>Toliko se dijete srodi sa crtežom da ono crtež crta iz crteža</p> <p>Osjećanje kaže da nešto postoji, a mišljenje dodaje šta je to</p>

OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA

- Da učenici vole «crtati» i da vole gledati umjetnost, kao što vole uopće slike, iz kojih uče:
- da prepoznaju simboličku umjetnost iz «djetinjstva čovječanstva» blisku svome «crtežu»,
- da učenici proširuju svoja osjećanja i znanja o «crtežu» i umjetnosti,
- da učenici prihvaćaju kako «crtež» i umjetnost nije oponašanja, već stvaranje,
- da prihvaćaju kako je u «crtežu» i umjetnosti podjednako prisutan sadržaj i forma,
- da u «crtežu» i umjetnosti, sa više asocijacija, analiziraju: sadržaj, likovno, estetsko i tehničko,
- da je «crtež» i umjetnost uzajamna igra između viđenja i mišljenja,
- da učenici njeguju emotivnu, a ne objektivnu proporciju, simboličku, a ne lokalnu boju,
- da učenici u crtežu kritikuju i hvale,
- da učenici u «crtežu» i umjetnosti prepoznaju vodoravnu, vertikalnu, kosu i kružnu kompoziciju, da se učenici uspješno služe osnovnim i neutralnim bojama, te toplim i hladnim...
- da učenici malo po malo usvajaju osnovnu likovnu terminologiju
- da je, uz nastavnikovo poznavanje umjetnosti i društva, učenika, porodice i «crteža», posebno shematsko-simboličke faze «crteža» učenika, logično očekivati pozitivne likovne rezultate,
- da učenici malo po malo prelazi od pojave, preko predstave do pojma.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Iz prošlosti, sadašnjosti i budućnosti

Učenici drugog razreda treba da nastave sa praksom i teorijom koju su započeli u prvom razredu; da u svom „crtežu“ obrađuju teme, motive, ilustracije i inspiracije: po sjećanju, po direktnom posmatranju, radu po mašti, radu prema tekstu-ilustracija i strip, inspiracijom iz likovnih i primjenjenih umjetnosti; da time obogate sadržaje iz života, porodice, škole, književnosti za djecu i likovnih umjetnosti.

Rad po sjećanju

Doživljaji iz života djeteta, porodice, škole, ulice,okoline, društvo vršnjaka;
Ugodni i neugodni događaji, te subjektivni doživljaj-sjećanje.

Rad po direktnom posmatranju

Posmatranje prirode života i rada;
Razvijanje kod djeteta posmatranja i zapažanja svega što se nalazi u njegovom okruženju, doživljavanja svim čulima i misaonim kategorijama, a potom likovno izražavanje.

Rad po mašti

Šta sanjam, čega se plašim, šta ću biti kad porastem, da sam ja učiteljica,..

Rad prema tekstu-ilustracija i inspiracija

Nastavniku se prepušta izbor sadržaja koji se odnose na legende. Legende treba da su povezane sa lokalnom zajednicom.

Bajka, basna, mit, legenda,odgonetka i zagonetka, priča i izreka, XIV zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984, te ilustracije iz književnosti za djecu i junaka crtanih, animiranih filmova i stripa.

Likovna i primijenjena umjetnost kao inspiracija

Posmatranje originalnih umjetničkih djela na izložbama, reprodukcija u knjigama i udžbenicima, folija, video i dr. Učenicima se nudi umjetnost kao inspiracija za vlastiti subjektivni crtež, sliku, reljef i kip.

LIKOVNI JEZIK ILI FORMA

U drugom razredu učenici treba da prošire osjećanje i znanja o likovnim elementima: crta, boja, ploha, volumen i regulatora: a-simetrija, kolorizam, kompozicija i ritam.

Crtanje

Dalje usavršavati upotrebu crtačkih tehnika: grafitna i hemijska olovka, flomaster, kreda, ugljen, metalno pero,...

Slikanje

Usavršavati tehniku slikanja koristeći akvarel, temperu, gvaš, pastele, flomaster, kredu, gradeći likovne regulatore: a-simetriju, kolorizam, kompoziciju i ritam. Boja je zahvalna u radu sa djecom ovog uzrasta. Sedmogodišnje dijete koristi tzv. simboličke, šarene i neutralne boje.

Dekorativni rad s grafikom

I dalje koristiti, usavršavati i kombinirati dekorativni rad s grafikom korištenjem likovnih elemenata: linija, boja i ploha, te regulatora: ritam i simetrija. Dekorativni rad podrazumijeva ukrašavanje upotrebnih predmeta: ukrasi, šare, ornamenti i arabeske. Koristiti prirodne otiske upotrebom osnovnih boja.

Prostorno-plastično oblikovanje: reljef, kip i zgrada

Razvijati i dalje sposobnosti modelovanja i građenja kod djece, a preko njih i dječija čula i spoznaje.

Vizuelno-estetsko procjenjivanje

Pri doživljaju „crteža“ i umjetnosti učenici postepeno upoznaju likovnu terminologiju i posmatrajući svoj „crtež“ i umjetnost umjetnika bogate doživljaj i znaju kazati o sadržaju, likovnom, estetskom i tehničkom. Na taj način učenici upoznaju simboličke likovne i primijenjene umjetnosti, koje su bliske shematsko-simboličkoj fazi dječijeg crteža, kroz koju prolazi naš uzrast. Dijete će u skladu s vlastitom percepcijom i recepcijom izraziti doživljaj, na svoj način imenovati ono što je u domenu percepcije.

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Svi drugi predmeti u školi imaju uzlaznu liniju, pa se daju stupnjevati, na neki su način logični; u Likovnoj kulturi nisu. Zašto? Zato što u prvom i drugom razredu svi učenici znaju crtati, u osmom i devetom razredu saopćavaju «da ne znaju». Zato, na neki način, svi ostali predmeti bilježe logične rezultate napretka, a Likovna kultura «nazatka», pa se onda izvodi definicija: da se djeci i učenicima nudi «crtež» kao sredstvo odgoja i obrazovanja, dok ona žele da «crtaju», a da se ta želja u devetom razredu prirodno gasi. Djecu prođe «crtanje», kao što ih prođe djetinjstvo. Zato neki pedagozi žele da djeca, da bi duže «crtala», što duže budu djeca. Ta činjenica predmet Likovnu kulturu čini specifičnom, te on tako ne liči ni na jedan drugi predmet, već je identičan samom sebi.

Crtež našeg uzrasta je u usponu. A što učenici kada odrastu prestaju «crtati», nije kriva ni škola ni učitelj niti nastavnik, već je to prirodni proces; iako nastavnik uvijek od učenika zahtijeva maksimum.

Tome treba dodati i slijedeće: iako se spoznaja može razviti po nekoj određenoj metodi i bez svijesti o njoj, kao što bi to moglo da se primijeni za dječiji «crtež», da dijete «crta» čak i bez svijesti o sebi i «crtežu», ipak nastava Likovne kulture ima svoje jasne metode i principe u kojima nastavnik u praksi sa manje truda postiže zavidne stvaralačke rezultate. Ovdje samo ističemo **princip nastavnikova rukovođenja i metode igre, nastave i stvaralaštva** kao jedinstva suprotnosti i **metodu aktivnog doživljaja** u kojima učenik aktivno učestvuje u procesu rađanja svog subjektivnog «crteža».

Specifičnost je i u internacionalnom likovnom jeziku, u kojemu je sve simbolično, jer niko ne zna šta ova ili ona linija i boja, koju je dijete stavilo kistom na papir, predstavlja. Da li zato što je od svih mogućih učenik izabrao baš tu ili zato što na paleti nije imao neku drugu, pa mi onda, iako to sve izvire iz njegove duboke psihe, nagađamo: šta je učenik htio da kaže. Ali, da bi opravdali sebe, formulišemo: estetsko nastoji da u «crtežu» razotkrije tajnu koja u njemu ipak ostaje sačuvana. Stoga simbolička umjetnost, «crtež» i u njima simbole je teško odgonetati. Ali je takva umjetnost i takav «crtež» bogata umjetnost i bogat «crtež».

Nastava se realizira u dva odvojena nastavna sata, jer je za uzrast 1. razreda, kada su oni «jučer» bili u obdaništu, zanimanje trajalo ne više od 25 minuta. I u 1. i u 2. razredu učenici svoj «crtež» brzo završe, za 25 minuta, a 20 minuta je dovoljno vrijeme za uvodni i završni dio nastavnog sata. Učenike ne treba do kraja iscrpljivati, niti da oni opet «gnjave» svoj «crtež». Oni treba da kreiraju brz i svjež «crtež», te da sedmično «crtaju» 2 «crteža». Tek bi u 5. razredu učenici mogli «crtati» u blok-času.

Navodeći principe i metode, i napominjući specifičnosti, zagonetke i tajne «crteža» («crtež» je crtež, slika, grafika, kip i zgrada), objašnjavamo naš naslov:

Didaktičko-metodičke napomene, a iz svih ostalih priloga izvire dodatne upute.

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

(2 časa sedmično, 70 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
Očuvanje i unapređenje zdravlja	Razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tijela
	Razumije značaj pravilnog držanja tijela za zdravlje
	Pravilno drži tijelo
	<i>Posjeduje znanja o značaju zdravlja</i>
	Posjeduje znanja o značaju tjelesne aktivnosti za očuvanje i unaprjeđivanje zdravlja
	Posjeduje znanja o značaju prirodnih faktora (zrak, sunce, voda) i tjelesne aktivnosti u prirodi
	Porodično koristi zdravstvene usluge
	Ima usklađen dnevni ritam odmora, spavanja, učenja i igre, primjeren uzrastu, uz asistenciju odraslih
	<i>Izbjegava situacije u kojima može da se povrijedi i umije da traži pomoć</i>
	Poznaje principe pravilne i redovne ishrane, ima kulturu objedovanja
	Posjeduje osnovne navike lične i kolektivne higijene
	<i>Poznaje rodne (spolne) karakteristike, uvažava suprotan spol</i>
	Zna da su psihoaktivne supstance štetne
	Tražit će pomoć ukoliko je zlostavljano (tjelesno, emocionalno ili seksualno) i (ili) zanemareno, ili zna za takav slučaj
Positivno doživljava i vrjednuje nastavu tjelesnog i zdravstvenog odgoja	
Razvijanje motoričkih sposobnosti, umijeća i navika u skladu sa uzrasnim i individualnim karakteristikama	Izvodi pokret/ kretanje u zadatom smjeru i po zadatoj putanji
	Usklađuje svoje kretanje sa kretanjem rekvizita
	Usklađuje svoje kretanje sa kretanjem para (partnera) u jednostavnijim kretnim zadacima
	Unapređuje motoričke sposobnosti (koordinaciju, agilnost, ravnotežu, preciznost gipkost, snagu, brzinu i izdržljivost)
	Sposoban je da prepliva 25m slobodnom tehnikom (u I, II ili III razredu)
	Vješto izvodi raznovrsne forme prirodnih oblika kretanja (hodanje, skakanje, trčanje...)
	Povezuje prirodne oblike kretanja (npr. trčanje i skakanje...)
	Primjenjuje prirodne oblike kretanja i njihove kombinacije u igrama i poligonima (sa i bez rekvizita)
	Pravilno izvodi jednostavnije vježbe oblikovanja, sa i bez rekvizita
	Samostalno izvodi jednostavne plesne korake
	Vlada izabranim vještinama iz vježbi na spravama, tlu, i sportskih igara
	Posjeduje i druga motorička iskustva u zavisnosti od ličnih interesovanja i mogućnosti sredine (npr. vožnja bicikla, smučanje, sankanje, klizanje, pješaćenje uprirodi, stoni tenis, sportski ples itd.)
Osposobljavanje za samostalno vježbanje u slobodno vrijeme	poznaje termine za označavanje osnovnih položaja, stavova, pokreta i kretanja
	zna ulogu dijelova tijela prilikom vježbanja
	prepoznaje osnovne vrste vježbi oblikovanja (vježbe jačanja, vježbe istezanja, vježbelabavljenja)
	prepoznaje fiziološke znake umjerenog opterećenja i zamora (npr. brži rad srca, znojenje, nesvjestica itd.) i umije da traži pomoć ako se loše osjeća
	poznaje osnovna načela sigurnosti u sali, na igralištu i bazenu
	samostalno primjenjuje naučene modele tjelesne aktivnosti (igre, jutarnja gimnastika, zagrijavanje i smirivanje organizma)

Promoviranje pozitivnih socijalnih interakcija	<i>Prihvata one koji se od njega razlikuju</i>
	<i>Ophodi se s pažnjom prema vršnjacima i pokazuje spremnost da im pomogne</i>
	<i>Igra se i vježba u grupi uspostavljajući saradničke odnose</i>
	<i>Poštuje postavljena pravila uz podsticanje i nadzor učitelja</i>
	<i>Pozitivno vrjednuje uspješne poteze i uloženi trud svih učesnika u igri</i>
	<i>Prepoznaje nesportsko ponašanje (gruba igra, kršenje pravila, nepristojno ponašanje...)</i>
Razvijanje pozitivne slike o sebi	Upoznaje i prihvata svoje sposobnosti, osobine i ograničenja značajna za učešće u tjelesnoj aktivnosti
	Posjeduje pozitivno iskustvo uspjeha kroz ovladavanje sve složenijim kretnim zadacima
	<i>Upoznaje i prihvata sebe</i>
	<i>Upoznaje svoje sposobnosti</i>
Razvijanje kreativnosti kroz pokret	Pokretom izražava svoje emocije i iskustva, pokret usklađuje sa muzikom
	Pantomimom i pokretom prikazuje različite životne situacije

NASTAVNI SADRŽAJI

Prirodni oblici kretanja: različiti oblici hodanja i trčanja - sa promjenom pravca kretanja, promjenom tempa, naprijed i nazad na raznim djelovima stopala.

Skokovi i poskoci: sunožni skok uvis iz mjesta; preskakanje duge vijače pojedinačno, u paru i u trojkama jednonožno i sunožno; protrčavanje ispod vijače; preskakanje kratke vijače u mjestu i kretanju na različite načine; preskakanje raznih rekvizita poređanih u nizu, krugu ili polukrugu, sunožno ili jednonožno.

Dizanja i nošenja: nošenje 3 - 4 lopte istovremeno 8m ; nošenje 2 medicine (0,5 – 1 kg) u odručenju 6 m.

Penjanja: penjanje uz švedske ljestve; penjanje uz mornarske ljestve; penjanje i provlačenje kroz velike ljestve; penjanje uz motku 1,5m od dohvatne visine; penjanje uz stablo; penjanje i spuštanje sa sprava.

Puzanja: potrbuške, na boku, na leđima.

Provlačenja: kroz ljestve, obručeve, ispod sprava i drugih prepreka.

Višenja: izdržaj u visu; pomicanje rukama u visu; zgib u visu, uz pomoć izdržaj.

Upiranja: kratkotrajni upori na tlu, o zid, o spravu; kretanje u uporu za rukama - "četvoronožno".

Vučenja i guranja: preko linije u parovima; povlačenje užeta; "borba pijetlova" i slično.

Elementarne igre s različitim odgojno-obrazovnim ciljevima: razvoj koordinacije, opuštanje smirenje, funkcija socijalizacija i sl.

Atletski sadržaji: hodanje i trčanje u prirodi; štafetne igre sa elementima trčanja, bacanje i skokova; preskakanje niskih prepreka jednonožnim odrazom; preskakanje određene razdaljine (jarka, strunjače) kratkim zaletom jednonožnim odrazom i sunožnim doskokom; skok udalj iz mjesta sunožnim odrazom; skok u dubinu pijesak (60 cm); trčanje 30 m - visoki start; trčanje umjerenim tempom do 1 min; bacanje loptice (200g) udalj i cilj; bacanje medicine jednom rukom sa ramena (1 kg).

Gimnastički sadržaji: vježbe oblikovanja za razvoj svih većih mišićnih grupa, sa posebnim akcentom na mišiće trbuha, leđa i ramenog pojasa, bez i sa rekvizitima, sa i bez muzičke pratnje; savlađivanje straha od sprava; poligoni sa prelaženjem sprava; osnovi akrobatike valjanje povaljka, "svijeća"; skok uvito, mekani doskok.

Preskoci: naskok na švedski sanduk uzduž u čučanj; saskok na meku strunjaču.

Vježbe ravnoteže: hodanje po niskoj gredi i klupi u svim smjerovima; sunožni okret za 180 stepeni; sunožni saskok.

Ritmika i ples: okretanje obruča oko ruke i struka, vođenje obruča kotrljanjem naprijed, kotrljanje obruča u parovima; dječji poskok, plesni dokoraci uz pratnju muzike; plesne koreografije po izboru učitelja; improvizirane koreografije na različite vrste muzike.

Igre sa loptom: igranje različitim loptama rukom, nogom, glavom palicom ili reketom: vođenje lopte rukom ili nogom u jednom pravcu ili sa promjenom pravca; kontrolirano odbijanje balona jednom ili objema rukama; dodavanje i hvatanje lopte jednom i objema rukama; dodavanje lopte nogom; štafetne i elementarne igre sa loptom; odbojka preko konopa sa balonom.

Plivanje: hodanje i trčanje u plitkoj vodi sa različitim zadacima kroz igru; vježbe za prilagođavanje na otpor vode, potapanje glave, gledanje pod vodom, izdisanje pod vodom, plutanje na grudima; vježbe za sigurnost u dubokoj vodi; osnovi tehnike plivanja – rad nogu, rad ruku leđno i kraul.

Izleti i pješačenja: dva izleta, od kojih jedan zahtjevniji u pogledu dužine puta i konfiguracije terena.

Zdravstveno preventivni sadržaji moraju da odgovore zdravstvenim potrebama učenika. Kako je škola dinamična organizacija, ona mora da odgovori promjenama zdravstvenih potreba učenika, školske sredine i socijalnog okruženja. Sadržaj i metode moraju biti sistematski planirani i sprovedeni uz uključivanje: zdravstvenih radnika, učenika, nastavnika, nenastavnog osoblja i roditelja.

Za prvi ciklus obaveznog obrazovanja, tematski sadržaji zdravstvenog odgoja su: naše tijelo; lična higijena; zdravi zubi; zdrava ishrana; nastanak bolesti - kako očuvati zdravlje; zdrava kičma i kostur; zdrava životna sredina; posljedice uzimanja droga, alkohola i duhana po zdravlje; značaj tjelesne aktivnosti i rekreacije za zdravlje; značaj igre i radosti za zdravlje; značaj školske sredine za zdravlje.

Zdravstvene radionice, odnosno edukativne grupne igre bit će trenuci kada će djeca učiti kako da izbjegnu situacije u kojima mogu da se povrede, kako da održavaju ličnu higijenu (pranje ruku i zuba, umivanje, tuširanje), kako da održavaju kolektivnu higijenu, o štetnosti droga, pušenja i konzumiranja alkohola, kako da zatraže pomoć ako su žrtva zlostavljanja, pri čemu nastavnik mora voditi računa da ne zaplaši i ne zabrine djecu.

Učenje i igra su kompleksne aktivnosti, zasnovane na nedjeljivosti morfoloških, funkcionalnih, motoričkih, kognitivnih, konativnih i ekoloških struktura i funkcija. Čas tjelesnog i zdravstvenog odgoja može biti integriran u cjelokupnu nastavu, odnosno aktivnost učenika. Nastavnik može tokom nekog drugog časa, ili između dva časa, s učenicima organizirati prigodnu tjelesnu aktivnost. To može da traje pet, deset, trideset minuta, u dvorištu ili na livadi, sve jedno, ali i to će biti čas tjelesnog i zdravstvenog odgoja. U isto vrijeme nastavnik može da predaje, odnosno da razgovara sa učenicima o nekoj temi, na primjer iz prirode koja ih okružuje i to će, ujedno, biti i čas moje okoline.

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

U prvom ciklusu obaveznog obrazovanja, a i inače, ciljevi su prilagođeni naslijednim mogućnostima učenika, njihovoj hronološkoj dobi i stvarnom stanju, te objektivnim mogućnostima njihovog rezidencijalnog ambijenta. Usmjereni su prevashodno da stimuliranje psihomotoričkog, morfološkog i funkcijalnog razvoja djece, primjereno njihovim stvarnim mogućnostima.

Opći cilj tjelesnog i zdravstvenog odgoja je da se planiranim, programiranim, organiziranim i kontroliranim vježbanjem i učenjem utiče na povoljnu konstelaciju antropoloških osobina i sposobnosti, motoričkih znanja i stanja zdravlja.

Posebni ciljevi u području tjelesnog i zdravstvenog odgoja su: (1) shvatanje smisla, vrijednosti i principa tjelesnog vježbanja, (2) očuvanje i unapređenje zdravlja, (3) stimuliranje razvoja motoričkih, morfoloških i funkcionalnih osobina i sposobnosti; usvajanje znanja, vještina i navika u skladu sa uzrasnim i individualnim karakteristikama, (4) osposobljavanje za samostalno vježbanje u slobodno vrijeme, (5) razvijanje pozitivne slike o sebi, (6) razvijanje kreativnosti kroz pokret, (7) promoviranje pozitivnih socijalnih interakcija, i (8) praktična primjena sposobnosti i stečenih znanja, vještina i navika u konkretnim uvjetima života i rada.

Pojedinačni ciljevi tjelesnog i zdravstvenog odgoja izvode se iz posebnih ciljeva, a odnose se na konkretne sadržaje preko kojih se oni realiziraju.

Specifični ciljevi tjelesnog i zdravstvenog odgoja mogu se ticati sporta, sportske rekreacije i kinezioterapije. Oni su usmjereni prevashodno na razvijanje motivacije kod učenika i interesa kod roditelja za navedene kineziološke aktivnosti, ukoliko za njih postoji realna potreba. Takođe, cilj je razvoj, sistematizacija i primjena međuzavisnih antropoloških, metodoloških, metodičkih i stručnih saznanja, primjerenih kineziološkim potrebama djece i omladine.

Ciljevi u školskom procesu tjelesnog i zdravstvenog odgoja su operativni. U odnosu na idealno i očekivano stanje učenika primjereno njihovom inicijalnom stanju i faktorima ograničenja, predstavljaju osnov za koncipiranje, planiranje i programiranje sadržaja, organiziranje, izvođenje i kontrolu aktivnosti, te analizu i procjenu ishoda tjelesnog i zdravstvenog odgoja, u odnosu na pojedinačne i posebne, odnosno i opći cilj.

Ovaj period razvoja djeteta je veoma pogodan za početak planskih — ciljanih uticaja, putem vježbanja, na organizam djeteta. U ovom uzrastu su uticaji na pozitivnu transformaciju antropoloških dimenzija učenika najveći, a na neke dimenzije i jedino mogući. Zbog toga je nastavni program zasnovan na igri i prirodnim oblicima kretanja, sa sadržajima i pristupima koji prevladavaju dječiju potrebu za aktivnošću i stimuliraju dječiju želju za napretkom —

podraženu aktivnom, interaktivnom i kreativnom dječijom prirodom. Uspješan sistem tjelesnog i zdravstvenog odgoja omogućava učeniku – istovremeno i podjednako značajno – **rast i razvoj**, primjeren dispoziciji i krivoj razvoja pojedinih motoričkih, morfoloških i funkcionalnih osobina i sposobnosti, i, u tom smislu, usvajanje korisnih teorijskih i praktičnih **znanja**.

Psihomotorička aktivnost se usmjerava prije svega na na razvijanje i usavršavanje: **koordinacije** (brzinske, ritmičke, orijentacije); **agilnosti** (brzine promjene smjera kretanja - u hodanju, trčanju, penjanju, puzanju, provlačenju, valjanju, kotrljanju; sa rekvizitima; u elementarnim sportskim aktivnostima); **ravnoteže** (statističke i dinamičke - bez rekvizita i sa rekvizitima - na suženoj i nestabilnoj podlozi); **preciznosti** (držanje, bacanje, šutiranje, postavljanje, dizanje, gađanje, hvatanje, nošenje, spuštanje); **gibljivosti** (aktivne kompleksne i lokalne - vježbe oblikovanja); **snage** (položaji tijela - ležeći, čučajući, klečeći, stojeći, viseći, u trčanju, u skakanju, neobični položajni, sa osloncem na jednoj nozi, ruci, laktu, glavi...); **brzine** (reakcije, pojedinačnih pokreta i frekvencije pokreta - hodanje, trčanje, skakanje, penjanje, puzanje, provlačenje, valjanje, kotrljanje, održavanje na vodi, kretanje na vodi...); **izdržljivosti** (opće - posebnu pažnju usmjeriti na disanje).

Veoma je bitan odabir vježbi oblikovanja i zagrijavanja, a u cilju pravilnog rasta i razvoja. Akcenat treba da se stavi na vježbe zagrijavanja, istezanja vrata, te ni u kom slučaju se ne smiju izvoditi isti i nagli pokreti glave. Treba izbjegavati kretanje u čučnju zbog mogućih oštećenja zglobova. Naročito treba izbjegavati jačanje sklopa trbušnih mišića zbog povijanja kičmenog stuba. Kod skakanja treba paziti da svi poskoci budu u pokretima, a nikako veliki doskoci. Kod gimnastičkih preskakanja treba obratiti pažnju na mogućnosti učenika, te na veličinu i visinu predmeta koji se preskaču.